

"Əlilliyi olan şəxslərin hüquqları haqqında" Konvensiyaya qoşulmaq barəsində^[1]

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNU

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi **qərara alır:**

I. Azərbaycan Respublikası Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Məclisi tərəfindən 2006-cı il dekabrın 13-də qəbul edilmiş «Əlilliyi olan şəxslərin hüquqları haqqında» Konvensiyaya müvafiq bəyanatla (bəyanatın mətni əlavə olunur) qoşulsun.

II. Bu Qanun dərc edildiyi gündən qüvvəyə minir.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 2 oktyabr 2008-ci il
686-IIIQ

Əlilliyi olan şəxslərin hüquqları haqqında^[2] KONVENSIYA Preambula

Bu Konvensiyanın iştirakçısı olan dövlətlər,

a) cəmiyyətin bütün üzvlərinə xas olan ləyaqət və dəyərlərin və onların bərabər və ayrılmaz hüquqlarının azadlığın, ədalətin və ümumbəşəri sülhün əsası kimi qəbul olunması barədə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Nizamnaməsində bəyan olunmuş prinsipləri *xatırlayaraq,*

b) Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İnsan hüquqları haqqında Ümumi Bəyannamədə və İnsan hüquqları haqqında beynəlxalq paktlarda hər bir insanın onlarda göstərilən bütün hüquq və azadlıqlara hər hansı fərq qoyulmadan malik olduğunu bəyan və təsbit etdiyini *nəzərə alaraq,*

c) insanın bütün hüquqlarının və əsas azadlıqlarının ümumiliyini, ayrılmazlığını, qarşılıqlı asılılığını və qarşılıqlı əlaqəsini, habelə ayrı-seçkiliyə yol verilmədən *əlilliyi olan şəxslərin* onlardan tam istifadəsinə zəmanət verməyin zəruriliyini *təsdiq edərək,*^[3]

d) İqtisadi, sosial və mədəni hüquqlar haqqında Beynəlxalq Pakta, Mülki və siyasi hüquqlar haqqında Beynəlxalq Pakta, irqi ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğv olunması haqqında Beynəlxalq Konvensiyaya, Qadınlara münasibətdə ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğv olunması haqqında Konvensiyaya, İşgəncələrə və digər qəddar, qeyri-insani və ya ləyaqəti alçaldan rəftar və cəza növlərinə qarşı Konvensiyaya, Uşaq hüquqları haqqında Konvensiyaya, Bütün əməkçi miqrantların və onların ailə üzvlərinin hüquqlarının müdafiəsi haqqında Beynəlxalq Konvensiyaya *istinad edərək,*

e) əlilliyin təkamül edən anlayış olduğunu və əlilliyin insanların səhhətinin pozulması ilə onların münasibət və mühit baryerləri arasında baş verən və bu insanların cəmiyyətin həyatında digərləri ilə bərabər səviyyədə tam və səmərəli iştirakına mane olan qarşılıqlı təsirin nəticəsi olduğunu *nəzərə alaraq,*

f) *əlilliyi olan şəxslər* üçün bərabər imkanların təmin edilməsi üçün milli, regional və beynəlxalq səviyyələrdə strategiyaların, planların, proqramların və tədbirlərin həvəsləndirilməsi, hazırlanması və qiymətləndirilməsi baxımından *Əlilliyi olan şəxslərə* münasibətdə Ümümdünya Fəaliyyət Proqramında və *Əlilliyi olan şəxslər* üçün bərabər imkanların təmin olunmasının Standart Qaydalarında əks olunan prinsip və rəhbər fəaliyyət istiqamətlərinin vacibliyini *nəzərə alaraq,*^[4]

g) müvafiq sabit inkişaf strategiyalarının tərkib hissəsi kimi *əlillikməsələlərinin* aktuallaşmasının vacibliyini *qeyd edərək,*^[5]
h) həmçinin əlillik əlamətinə görə istənilən şəxsə qarşı ayrı-seçkiliyin insan şəxsiyyətinə xas olan ləyaqətin və dəyərlərin alçaldılması demək olduğunu *nəzərə alaraq,*

i) *əlilliyi olan şəxslərin* müxtəlifliyini *nəzərə alaraq,*

j) bütün *əlilliyi olan şəxslərin*, o cümlədən daha fəal şəkildə dəstəklənməyə ehtiyacı olan *əlilliyi olan şəxslərin* insan hüquqlarının həvəsləndirilməsi və müdafiə olunması zərurətini *nəzərə alaraq,*

k) bütün bu müxtəlif sənədlərə və səylərə baxmayaraq, *əlilliyi olan şəxslərin* dünyanın bütün yerlərində bərabər hüquqlu üzv kimi cəmiyyətin həyatında iştirak zamanı maneələrlə və onların insan hüquqlarının pozulması ilə qarşılaşmaqda davam etməsindən *narahat olaraq,*

l) hər bir ölkədə, xüsusilə də inkişaf etməkdə olan ölkələrdə *əlilliyi olan şəxslərin* həyat tərzinin yaxşılaşdırılması üçün beynəlxalq əməkdaşlığın vacibliyini *qəbul edərək,*

m) *əlilliyi olan şəxslərin* öz yerli icmalarının ümumi rifahına və müxtəlifliyinə verdiyi hazırkı və potensial dəyərli töhfələri və *əlilliyi olan şəxslərin* öz insan hüquqları və əsas azadlıqlarını tam həyata keçirməsinə, habelə *əlilliyi olan şəxslərin* tam həcmdə iştirakına kömək göstərilməsinin onlarda cəmiyyətə aidlik hissəsinin möhkəmlənməsinə və cəmiyyətin bəşəri, sosial və iqtisadi inkişafında mühüm uğurlara nail olmağa və yoxsulluğun aradan qaldırılmasına imkan verəcəyini *nəzərə alaraq,*

n) *əlilliyi olan şəxslər* üçün *fərdi* seçim etmək azadlığı da daxil olmaqla, onların *fərdi* sərbəstliyi və müstəqilliyinin vacib olduğunu *nəzərə alaraq,*^[6]

o) *əlilliyi olan şəxslərin* strategiya və proqramlara, o cümlədən bilavasitə onlara aid olan strategiya və proqramlara dair qərarların qəbulu prosesinə fəal cəlb olunması imkanına malik olmalarını vacib *hesab edərək,*

p) irqi, dərisinin rəngi, cinsi, dili, dini mənsubiyyəti, siyasi və digər etiqadları, milli, etnik, aborigen və ya sosial mənşəyi, əmlak vəziyyəti, təvəllüdü, yaşı və ya digər əlamətlərinə görə çoxsaylı və ya kəskin ayrı-seçkilik formalarına məruz qalan *əlilliyi olan şəxslərin* qarşılaşdığı çətin şəraitdən *narahat olaraq,*

q) bir çox hallarda *əlilliyi olan* qadın və qızların həm evdə, həm də ondan kənarada zorakılıq, xəsərat yetirilmə və ya təhqir, kobud və ya ikrahlı münasibət, pis rəftar və ya *istismara məruz qalma riskinin böyük olmasının nəzərə alaraq,*^[7]

r) *əlilliyi olan* uşaqların bütün insan hüquqlarından və əsas azadlıqlarından digər uşaqlarla bərabər həcmdə istifadə etməli olduqlarını qəbul edərək və bununla əlaqədar Uşaq hüquqları haqqında Konvensiyanın iştirakçısı olan dövlətlərin öz üzvlərinə götürdüyü öhdəlikləri *xatırladaraq,*^[8]

s) əlillər tərəfindən insan hüquqları və əsas azadlıqlarının tam şəkildə həyata keçirilməsinə kömək edilməsi üzrə bütün

səylərdə gender aspektinin nəzərə alınması zərurətini *qeyd edərək*,

t) *əlilliyi olan şəxslərin* çoxunun yoxsulluq şəraitində yaşaması faktını qeyd edərək və bununla əlaqədar yoxsulluğun *əlilliyi olan şəxslərə* mənfii təsiri problemi ilə ciddi məşğul olmaq zərurətini *qəbul edərək*,^[9]

u) Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Nizamnaməsində təsbit olunmuş məqsəd və prinsiplərə tam hörmət edilməsinə və insan hüquqları sahəsində tətbiq olunan müqavilələrə riayət edilməsinə əsaslanan sülh və təhlükəsizlik şəraitinin *əlilliyi olan şəxslərin* tam müdafiə olunması üçün, o cümlədən silahlı münaqişələr və xarici dövlətlərin işğalı zamanı *əlilliyi olan şəxslərin* müdafiəsi üçün mütləq şərt olduğunu *nəzərə alaraq*,

v) *əlilliyi olan şəxslərin* bütün insan hüquqlarından və əsas azadlıqlarından tam həcmdə istifadə etmələrinə imkan verdiyindən onların fiziki, sosial, iqtisadi və mədəni mühitdən, səhiyyə və təhsildən, habelə informasiya və *rabitənin müyəssərliyinin* vacibliyini *qəbul edərək*,^[10]

w) hər bir ayrıca insanın digər insanlara və aid olduğu kollektivə münasibətdə müvafiq vəzifələrə malik olaraq, insan hüquqları haqqında Beynəlxalq Billdə qəbul edilmiş hüquqların təşviqinə və onlara riayət olunmasına çalışmalı olduğunu *nəzərə alaraq*,

x) ailənin cəmiyyətin təbii və əsas özəyi olduğuna və onun cəmiyyət və dövlət tərəfindən müdafiə edilməyə hüququ olduğuna və *əlilliyi olan şəxslərin* və onların ailə üzvlərinin onların *əlilliyi olan şəxslərin* hüquqlarından tam və bərabər istifadəsi üçün töhfə verməsinə imkan verən zəruri müdafiə və kömək almalı olduğuna *əmin olaraq*,

y) *əlilliyi olan şəxslərin* hüquqlarının və ləyaqətinin təşviqi və müdafiəsi haqqında hərtərəfli və vahid beynəlxalq konvensiyanın *əlilliyi olan şəxslərin* çox əlverişsiz sosial vəziyyətinin aradan qaldırılmasına və onların həm inkişaf etmiş, həm də inkişaf etməkdə olan ölkələrdə bərabər səviyyədə mülki, siyasi, iqtisadi, sosial və mədəni həyatda iştirakının genişləndirilməsinə mühüm töhfə olduğuna *əmin olaraq*,

aşağıdakılar barədə razılığa gəldilər:

Maddə 1 Məqsəd

Bu Konvensiyanın məqsədi bütün *əlilliyi olan şəxslər* tərəfindən bütün insan hüquqlarının və əsas azadlıqlarının tam və bərabər səviyyədə həyata keçirilməsini həvəsləndirməkdən, müdafiə və təmin etməkdən, eləcə də onların ləyaqətinə hörmət edilməsini həvəsləndirməkdən ibarətdir.^[11]

Əlilliyi olan şəxslərə - müxtəlif maneələrlə *qarşılaşdığı zaman* onların digərləri ilə bərabər səviyyədə cəmiyyətin həyatında tam və səmərəli iştirakına mane olan sabit fiziki, psixi, əqli və ya hissiyyat pozuntuları olan *şəxslərdir*.^[12]

Maddə 2 Anlayışlar

Bu Konvensiyanın məqsədləri üçün:

"ünsiyyət"ə dillərdən, *mətnin əks etdirilməsindən*, *Brayl əlifbasından*, *taktil ünsiyyətdən*, *böyük şriftlərlə çapdan*, *müeyssər multimedia vasitələrindən*, *eləcə də çap materiallarından*, *audiovasitələrdən*, *sadələşdirilmiş dildən*, qiraətçilərdən, habelə mümkün informasiya - kommunikasiya texnologiyaları da daxil olmaqla, ünsiyyətin gücləndirici və alternativ metodlarından, üsul və formatlarından istifadə daxildir;^[13]

"dil" nitq və *işarət* dilindən və qeyri-nitq dillərinin digər formalarından ibarətdir;^[14]

"əlilik əlamətinə görə ayrı-seçkilik" - məqsədi və ya nəticəsi siyasi, iqtisadi, sosial, mədəni, mülki və ya hər hansı digər sahədə bütün insan hüquqlarının və əsas azadlıqlarının digərləri ilə bərabər səviyyədə tanınmasının, realizə olunmasının və ya həyata keçirilməsinin məhdudlaşdırılmasından və ya inkar olunmasından ibarət əliliklə bağlı istənilən fərqqoyma, istisna və məhdudyyətlər tətbiqetmədir. Ona bütün ayrı-seçkilik formaları, o cümlədən ağılabatan uyğunlaşmadan imtina aiddir;

"*ağılabatan uyğunlaşma*" - *əlilliyi olan şəxslər* tərəfindən digərləri ilə bərabər səviyyədə bütün insan hüquqlarının və əsas azadlıqlarının realizəsi və həyata keçirilməsini təmin etmək məqsədilə zəruri olduğu hər bir konkret halda qeyri-mütənasib və əsassız yük olmayan zəruri və uyğun modifikasiya və düzəlişlər edilməsi deməkdir;^[15]

universal dizayn – *əşyaların*, *şəraitin*, *proqramların* və *xidmətlərin adaptasiya* və ya *xüsusi dizayn zərurəti olmadan bütün insanlar tərəfindən istifadəyə maksimum dərəcədə yararlı dizaynı deməkdir*. "Universal dizayn" zəruri hallarda *əlilliyi olan şəxslərin* konkret qrupları üçün köməkçi qurğuları istisna etmir.^[16]

Maddə 3 Ümumi prinsiplər

Bu Konvensiyanın prinsipləri aşağıdakılardır:

- şəxsi seçim etmək azadlığı və müstəqilliyi də daxil olmaqla, insan ləyaqətinə, onun şəxsi sərbəstliyinə hörmət olunması;
- ayrı-seçkiliyə yol verilməməsi;
- cəmiyyətə tam və səmərəli cəlb olunma və daxil olma;
- əlilliyi olan şəxslərin* xüsusiyyətlərinə hörmət olunması və onların insan müxtəlifliyinin komponenti və bəşəriyyətin bir hissəsi kimi qəbul olunması;^[17]
- imkanların bərabərliyi;
- müeyssərlik;
- kişi və qadınların bərabərliyi;
- əlilliyi olan uşaqların* inkişaf edən qabiliyyətinə hörmət və onların öz fərdiliyini saxlamaq hüquqlarına hörmət.

Maddə 4 Ümumi öhdəliklər

- İştirakçı dövlətlər əlilik əlamətinə görə hər hansı ayrı-seçkiliyə yol vermədən bütün *əlilliyi olan şəxslərin* bütün insan

hüquqlarını və əsas azadlıqlarını tam həyata keçirməsini təmin və təşviq etməyi öhdələrinə götürürlər. Bu məqsədlə iştirakçı dövlətlər aşağıdakıları öz öhdələrinə götürürlər: ^[18]

a) bu Konvensiyada tanınan hüquqların həyata keçirilməsi üçün bütün lazımi qanunverici, inzibati və digər tədbirləri görmək;

b) *əlliliyi olan şəxslərə münasibətdə qanunvericilik aktlarının qəbul olunması da daxil olmaqla, ayrı-seçkilik yaradan mövcud qanunların, qərarların, adət və əsasların dəyişdirilməsi və ya ləğv olunması üçün bütün lazımi tədbirləri görmək;* ^[19]

c) bütün strategiyalarda və proqramlarda *əlliliyi olan şəxslərin* insan hüquqlarının müdafiəsi və həvəsləndirilməsini nəzərə almaq;

d) bu Konvensiyaya uyğun gəlməyən istənilən hərəkət və metodlardan çəkinmək və dövlət orqanlarının və təsisatlarının bu Konvensiyaya uyğun fəaliyyət göstərməsini təmin etmək;

e) istənilən şəxs, təşkilat və ya özəl müəssisə tərəfindən əlillik əlamətinə görə ayrı-seçkiliyə yol verilməsinin aradan qaldırılması üçün bütün lazımi tədbirləri görmək;

f) *bu Konvensiyanın 2-ci maddəsində müəyyənləşdirildiyi kimi, əlliliyi olan şəxslərin xüsusi ehtiyaclarını qarşılamaq üçün mümkün qədər minimum adaptasiya və ən az xərc tələb edən universal dizayn edilmiş malların, xidmətlərin, avadanlıqların və obyektlərin tədqiqatı və inkişafını həyata keçirmək və həvəsləndirmək, müyəssərliyinə və istifadəsinə kömək etmək, habelə standartların və təlimatların hazırlanmasında universal dizaynın tətbiqini təşviq etmək;*

g) *sərfəli qiymətə üstünlük verməklə əlliliyi olan şəxslər üçün uyğun olan texnologiyaların, o cümlədən informasiya və kommunikasiya texnologiyalarının, hərəkəti asanlaşdıran vasitələrin, qurğuların və köməkçi texnologiyaların müyəssərliyini və istifadəsini, eləcə də araşdırılmasını və inkişaf etdirilməsini həyata keçirmək və buna həvəsləndirmək;*

h) *sürətli* hərəkəti asanlaşdıran vasitələr, qurğular və köməkçi texnologiyalar, o cümlədən yeni texnologiyalar, habelə yardımın digər formaları, köməkçi xidmətlər və obyektlər haqqında mümkün informasiyaları *əlliliyi olan şəxslərə* vermək; ^[20]

i) bu Konvensiyada tanınan hüquqlarla təminat verilən yardım və xidmətlərin təqdim edilməsini təkmilləşdirmək üçün *əlliliyi olan şəxslərlə* işləyən mütəxəssislərə və heyətə bu hüquqlarla bağlı təlim keçilməsini təşviq etmək. ^[21]

2. İqtisadi, sosial və mədəni hüquqlara gəldikdə isə, hər bir iştirakçı dövlət malik olduğu resurslardan maksimum istifadə etməklə, zərurət olduqda isə, beynəlxalq əməkdaşlığa can atmaqla, bu Konvensiyada formulə olunmuş və beynəlxalq hüquqa uyğun olaraq bilavasitə tətbiq olunan öhdəliklərə xələl gətirmədən bu hüquqların tam həyata keçirilməsinə tədricən nail olmaq üçün tədbirlər görməlidir.

3. Bu Konvensiyanın həyata keçirilməsinə yönələn qanunvericiliyin və strategiyaların işlənilməsi və tətbiqi və *əlliliyi olan şəxslərə* dair məsələlər üzrə qərarlar qəbul olunmasının digər prosesləri zamanı, iştirakçı dövlətlər *əlliliyi olan* uşaqlar da daxil olmaqla *əlliliyi olan şəxslərlə məsləhətləşmələr aparır və onları təmsil edən təşkilatlar vasitəsilə onları bu işə fəal şəkildə* ^[22] şəkildə cəlb edirlər.

4. Bu Konvensiyada heç bir məsələ iştirakçı dövlətlərin qanunlarında və ya bu dövlətdə qüvvədə olan beynəlxalq hüquq normalarında əks olunan və əlillərin hüquqlarının realizəsinə daha çox kömək edən hər hansı müddəalara toxunmur. Bu Konvensiyada bu cür hüquq və azadlıqların tanınmaması və ya onların daha az həcmdə tanınması bəhanəsi ilə bu Konvensiyanın iştirakçısı olan hər hansı dövlətdə qanunlara, konvensiyalara, qaydalara və ya adətlərə əsasən tanınan və ya mövcud olan hər hansı insan hüquqlarının və əsas azadlıqlarının hər hansı şəkildə məhdudlaşdırılmasına və ya azaldılmasına yol verilmir.

5. Bu Konvensiyanın müddəaları hər hansı məhdudiyət və ya istisnalar olmadan federativ dövlətlərin bütün ərazisinə şamil olunur.

Maddə 5

Bərabərlik və ayrı-seçkiliyə yol verilməməsi

1. İştirakçı dövlətlər bütün şəxslərin qanun qarşısında və qanuna əsasən bərabər olduğunu və hər hansı ayrı-seçkiliyə yol verilmədən qanunla bərabər səviyyədə müdafiə olunmaq və ondan bərabər istifadə etmək hüquqlarına malik olduqlarını tanıyırlar.

2. İştirakçı dövlətlər *əlliliyin müəyyən edilməsi ilə bağlı* istənilən ayrı-seçkiliyi qadağan edir və *əlliliyi olan şəxslərin* istənilən zəmində ayrı-seçkilikdən bərabər və səmərəli hüquqi müdafiəsinə təminat verirlər. ^[23]

3. Bərabərliyin təşviqi və ayrı-seçkiliyin aradan qaldırılması üçün iştirakçı dövlətlər ağılabatan uyğunlaşmanın təmin olunmasına doğru bütün lazımi addımları atırlar.

4. *Əlliliyi olan şəxslərin* faktiki bərabərliyinin sürətləndirilməsi və ya buna nail olunması üçün zəruri olan konkret tədbirlər bu Konvensiyanın mənasına görə ayrı-seçkilik hesab olunmur. ^[24]

Maddə 6

Əlliliyi olan qadınlar ^[25]

1. İştirakçı dövlətlər *əlliliyi olan* qadın və qızların çoxsaylı ayrı-seçkiliyə məruz qaldığını etiraf edir və bununla əlaqədar olaraq onların bütün insan hüquqlarını və əsas azadlıqlarını tam və bərabər həyata keçirməsini təmin etmək üçün tədbirlər görürlər. ^[26]

2. İştirakçı dövlətlər qadınların bu Konvensiyada əksini tapan insan hüquqlarını və əsas azadlıqlarını həyata keçirməsinə və realizə etməsinə zəmanət vermək məqsədilə onların hərtərəfli inkişafının təmin olunması, vəziyyətlərinin yaxşılaşdırılması və hüquq və imkanlarının genişləndirilməsi üçün bütün lazımi tədbirləri görürlər.

Maddə 7

Əlliliyi olan uşaqlar ^[27]

1. İştirakçı dövlətlər *əlliliyi olan* uşaqların digər uşaqlarla bərabər səviyyədə bütün insan hüquqlarını və əsas azadlıqlarını tam həyata keçirməsini təmin etmək üçün bütün zəruri tədbirləri görürlər. ^[28]

2. Əlil uşaqlara münasibətdə bütün hərəkətlər zamanı ilk növbədə uşaqların ali maraqlarına diqqət ayrılır.
3. İştirakçı dövlətlər *əlilliyi olan* uşaqların, digər uşaqlarla bərabər səviyyədə, onları maraqlandıran məsələlərlə bağlı onların yaşına və yetkinlik səviyyəsinə uyğun olan fikirlərini sərbəst ifadə etmələrini və bu hüquqların realizəsi üçün əlilliyinə və yaşına uyğun yardım almalarını təmin edirlər.

Maddə 8

maarifləndirmə ^[29]

1. İştirakçı dövlətlər aşağıdakılara nail olmaq üçün təxiresalınmaz, səmərəli və lazımi tədbirlər görməyi öhdələrinə götürürlər:
 - a) ailə səviyyəsində maarifləndirmə də daxil olmaqla, bütün cəmiyyətin əlillik məsələlərində maariflənməsini yüksəltmək və *əlilliyi olan şəxslərin* hüquqlarına və ləyaqətinə hörmət olunmasını möhkəmləndirmək; ^[30]
 - b) həyatın bütün sahələrində cinsi mənsubiyyət və yaş zəminində baş verənlər də daxil olmaqla, *əlilliyi olan şəxslərə* münasibətdə stereotiplərlə, mövhumatla və zərərli adətlərlə mübarizə aparmaq; ^[31]
 - c) *əlilliyi olan şəxslərin* potensialını və töhfəsini təbliğ etmək.
2. Bu məqsədlə görülmən tədbirlərə aşağıdakılar daxildir:
 - a) aşağıdakılara yönəlmiş səmərəli ictimai-maarifləndirmə tədbirlərinin genişləndirilməsi və aparılması: ^[32]
 - i) *əlilliyi olan şəxslərin* hüquqlarına hörmət olunmasının tərbiyə olunması;
 - ii) *əlilliyi olan şəxslər* haqqında müsbət təsəvvürlərin təşviqi və onların cəmiyyət tərəfindən daha dərindən başa düşülməsi; ^[33]
 - iii) *əlilliyi olan şəxslərin* vərdişlərinin, ləyaqət və qabiliyyətlərinin, habelə onların iş yerində və əmək bazarında verdikləri töhfənin tanınmasına kömək göstərmək;
 - b) təhsil sisteminin bütün səviyyələrində, o cümlədən erkən yaşlardan başlayaraq bütün uşaqlarda *əlilliyi olan şəxslərin* hüquqlarına hörmət edilməsinin tərbiyə olunması;
 - c) bütün kütləvi informasiya orqanlarının *əlilliyi olan şəxsləri* bu Konvensiyanın məqsədlərinə uyğun obrazını yaratmağa həvəsləndirməsi; ^[34]
 - d) *əlilliyi olan şəxslərə* və onların hüquqlarına həsr edilən *maarifləndirmə* proqramlarının inkişaf etdirilməsi. ^[35]

Maddə 9

Müəssərlik ^[36]

1. *Əlilliyi olan şəxslərə* müstəqil həyat tərzi keçirmək və həyatın bütün aspektlərində hərtərəfli iştirak etmək imkanının yaradılması üçün iştirakçı dövlətlər *əlilliyi olan şəxslərin*, digərləri ilə bərabər səviyyədə, fiziki mühit, nəqliyyat, informasiya və rabitədən, o cümlədən informasiya-kommunikasiya texnologiyaları və sistemlərindən, habelə həm şəhər, həm də kənd rayonlarında əhaliyə açıq olan və ya ona təqdim olunan digər obyekt və xidmətlərdən istifadəsinin təmin olunması üçün zəruri tədbirlər görürlər. *Müəssərliyə* əngəl olan maneə və baryerlərin aşkara çıxarılmasını və aradan qaldırılmasını əhatə edən bu tədbirlər xüsusən aşağıdakılara şamil edilməlidir: ^[37]
 - a) məktəblər, yaşayış evləri, tibb müəssisələri və iş yerləri də daxil olmaqla, binalara, yollara, nəqliyyat və digər daxili və xarici obyektlərə;
 - b) elektron və təcili xidmətlər də daxil olmaqla, informasiya, kommunikasiya və digər xidmətlərə.
2. İştirakçı dövlətlər həmçinin aşağıdakı məqsədlərlə lazımi tədbirlər görürlər:
 - a) əhaliyə açıq olan və ya ona təqdim olunan obyekt və xidmətlərdən istifadə imkanını nəzərdə tutan minimum standartları və rəhbər istiqamətləri işləyib-hazırlamaq, onları tətbiq etmək və onlara riayət olunmasına nəzarət etmək;
 - b) əhaliyə açıq olan və ya ona təqdim olunan obyekt və xidmətləri təklif edən özəl müəssisələrin *əlilliyi olan şəxslərin* onlardan istifadə edə bilməsi üçün bütün cəhətləri nəzərə almalarını təmin etmək; ^[38]
 - c) bütün cəlb olunan tərəflər üçün *əlilliyi olan şəxslərin* qarşılaşdıqları müəssərlik problemləri üzrə təlimatlandırmanı təşkil etmək;
 - d) əhali üçün açıq olan binaları və digər obyektləri Brayl əlifbası ilə icra olunmuş işarələrlə asan oxunan və anlaşıqlı formada təchiz etmək;
 - e) əhali üçün açıq olan binaları və digər *müəssərliyi* asanlaşdırmaq üçün xidmətçilərin və vasitəçilərin, o cümlədən bələdçilərin, qiraətçilərin və peşəkar *surdo tərcüməçilərin* müxtəlif növ xidmətləri ilə təmin etmək; ^[39]
 - f) *əlilliyi olan şəxslərin* informasiyaya çıxış imkanını təmin etmək üçün onlara kömək və dəstək göstərilməsinin digər lazımi formalarını inkişaf etdirmək;
 - g) *əlilliyi olan şəxslərin*, İnternet də daxil olmaqla, yeni informasiya-kommunikasiya texnologiyalarından istifadə etməsini həvəsləndirmək;
 - h) qabaqcadan da əldə edilməsi mümkün olan informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının və sistemlərinin, onlardan istifadə imkanlarının minimum xərclə başa gəlməsinin layihələndirilməsini, işləyib-hazırlanmasını, istehsalını və yayılmasını həvəsləndirmək.

Maddə 10

Yaşamaq hüququ

İştirakçı dövlətlər bir daha hər bir insanın yaşamaq hüququ kimi ayrılmaz hüququnu təsdiq edir və *əlilliyi olan şəxslərin* bu hüququ digərləri ilə bərabər səviyyədə səmərəli həyata keçirməsini təmin etmək üçün bütün zəruri tədbirləri görürlər. ^[40]

Maddə 11

Riskli vəziyyətlər və fəvqəladə humanitar hallar ^[41]

İştirakçı dövlətlər beynəlxalq humanitar hüquq və insan hüquqlarına dair beynəlxalq hüquq da daxil olmaqla beynəlxalq hüquq üzrə öz öhdəliklərinə uyğun olaraq, silahlı münaqişələr, fəvqəladə humanitar vəziyyətlər və təbii fəlakətlər də daxil olmaqla risk vəziyyətlərində *əlilliyi olan şəxslərin* müdafiəsinin və təhlükəsizliyinin təmin olunması üçün bütün zəruri tədbirləri görürlər. ^[42]

Maddə 12

Qanun qarşısında bərabərlik

1. İştirakçı dövlətlər hər bir *əlilliyi olan şəxs*in, harada olmasından asılı olmayaraq, bərabər hüquqi müdafiə hüququ olduğunu təsdiq edirlər. ^[43]

2. İştirakçı dövlətlər *əlilliyi olan şəxslərin* həyatın bütün sahələrində digərləri ilə bərabər səviyyədə hüquq qabiliyyətinə malik olduğunu tanıyırlar. ^[44]

3. İştirakçı dövlətlər *əlilliyi olan şəxslərin* öz hüquq qabiliyyətinin həyata keçirilməsi zamanı lazım gələ bilən dəstəyi onların əldə edə bilmələri üçün zəruri tədbirlər görürlər.

4. İştirakçı dövlətlər hüquq qabiliyyətinin həyata keçirilməsi ilə bağlı bütün tədbirlərin, insan hüquqlarına dair beynəlxalq hüquqa uyğun olaraq, sui-istifadə hallarının qarşısını almaq üçün lazımı və səmərəli təminatları nəzərdə tutmasını təmin edirlər. Bu cür təminatlar hüquq qabiliyyətinin həyata keçirilməsi ilə bağlı tədbirlərin şəxsin hüquqlarına, iradəsinə və seçimlərinə hörmət edilməsinə yönəlməsini, maraqların münaqişəsindən və yersiz təsirdən azad olmasını, bu şəxsin şəraitinə mütənasib olmasını və onlara uyğun qurulmasını, mümkün qədər qısa müddət ərzində tətbiq edilməsini və müntəzəm olaraq səlahiyyətli, müstəqil və qərəzsiz orqan və ya məhkəmə instansiyası tərəfindən yoxlanmasını təmin etməlidir. Bu təminatlar bu cür tədbirlərin həmin şəxsin hüquq və maraqlarına toxunduğu dərəcədə olmalıdır.

5. İştirakçı dövlətlər bu maddənin müddəalarını nəzərə alaraq, *əlilliyi olan şəxslərin* əmlaka sahibliyinə və onun vəsiyyət edilməsinə, şəxsi maliyyə işlərinin idarə olunmasına, habelə bank ssudalarını, ipoteka kreditlərini və maliyyə kreditləşdirilməsinin digər formalarını bərabər şəraitdə əldə etməsinə bərabər hüquqlarının təmin olunması üçün bütün zəruri və səmərəli tədbirləri görür və *əlilliyi olan şəxslərin* öz əmlakından özbaşına məhrum edilməməsinə təmin edirlər.

Maddə 13

Ədalət mühakiməsinin təmin olunması

1. İştirakçı dövlətlər ədalət mühakiməsini *əlilliyi olan şəxslərə* digərləri ilə bərabər səviyyədə təmin edir, o cümlədən ibtidai istintaqın təhqiqat və digər mərhələləri də daxil olmaqla, hüquqi prosesin bütün mərhələlərində birbaşa və dolaylı iştirakçıların, o cümlədən şahidlərin öz səmərəli rolunu yerinə yetirməsini asanlaşdıran prosessual və yaşa uyğun düzəlişlər nəzərdə tuturlar. ^[45]

2. *Əlilliyi olan şəxslərin* ədalət mühakiməsindən səmərəli istifadə etmələrinə imkan yaratmaq üçün iştirakçı dövlətlər ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsi sferasında, o cümlədən polis və penitensiar sistemdə işləyən şəxslərin lazımı qaydada təlim keçməsinə yardım göstərirlər. ^[46]

Maddə 14

Azadlıq və şəxsi toxunulmazlıq

1. İştirakçı dövlətlər *əlilliyi olan şəxslərin* digərləri ilə bərabər səviyyədə:

a) azadlıq və şəxsi toxunulmazlıq hüququndan istifadə etməsini;
b) azadlıqdan qanunsuz və ya özbaşına məhrum edilməməsinə və istənilən azadlıqdan məhrum etmənin qanuna uyğun olmasını, əlilliyin isə heç bir halda azadlıqdan məhrum edilmək üçün əsas olmamasını təmin edirlər.

2. İştirakçı dövlətlər *əlilliyi olan şəxslərin* hər hansı bir prosedur əsasında azadlıqdan məhrum edildiyi halda, onların insan hüquqlarına dair beynəlxalq hüquqa uyğun təminatlardan digər şəxslərlə bərabər səviyyədə istifadə etməsinə və onlarla rəftarın bu Konvensiyanın məqsəd və prinsiplərinə uyğun olmasına, o cümlədən ağılabatan uyğunlaşmanın təmin edilməsinə təminat verirlər.

Maddə 15

İşgəncələrdən və qəddar, qeyri-insani və ya insan ləyaqətini alçaldan rəftar və cəza növlərindən azadolma

1. Heç kəs işgəncələrə və qəddar, qeyri-insani və ya insan ləyaqətini alçaldan rəftar və cəzaya məruz qalmamalıdır. O cümlədən, heç bir şəxsin üzərində onun sərbəst razılığı olmadan tibbi və ya elmi təcrübələr keçirilməməlidir.

2. İştirakçı dövlətlər digərləri ilə yanaşı, *əlilliyi olan şəxslərin* də işgəncələrə və qəddar, qeyri-insani və ya insan ləyaqətini alçaldan rəftar və cəzalara məruz qalmaması üçün bütün səmərəli qanunverici, inzibati, məhkəmə və ya digər tədbirləri görürlər.

Maddə 16

İstismardan, zorakılıqdan və təhqirdən azad olma

1. İştirakçı dövlətlər *əlilliyi olan şəxslərin* həm evdə, həm də evdən kənar istismarın, zorakılığın və təhqirin bütün formalarından, o cümlədən bunların gender səbəbli aspektlərindən müdafiəsi üçün bütün zəruri qanunverici, inzibati, sosial, maarifləndirici və digər tədbirləri görürlər. ^[47]

2. İştirakçı dövlətlər, habelə, *əlilliyi olan şəxslərə*, onların ailələrinə və *əlilliyi olan şəxslərə* qulluq edən şəxslərə yaş-cins spesifikasiyi nəzərə alınmaqla kömək və dəstək göstərilməsinin uyğun formalarını təmin edərək, o cümlədən istismarın, zorakılığın və təhqirin təzahürlərindən yayınmaq, onları müəyyən etmək və onlar barədə məlumat vermək məsələləri barədə maarifləndirmə yolu ilə istismarın, zorakılığın və təhqirin bütün formalarının qarşısının alınması üçün bütün zəruri tədbirləri görürlər. İştirakçı dövlətlər təmin edirlər ki, müdafiənin təmin olunması üzrə xidmətlər yaş-cins spesifikasiyi və əlillik faktoru nəzərə alınmaqla

göstərsin. ^[48]

3. İstismarın, zorakılığın və təhqirin bütün formalarının təzahürünün qarşısını almağa can ataraq, iştirakçı dövlətlər *əlilliyi olan şəxslərə* xidmət göstərilməsi üçün nəzərdə tutulmuş bütün təsisatların və proqramların müstəqil orqanların səmərəli müşahidəsi altında olmasını təmin edirlər.

4. İştirakçı dövlətlər istismarın, zorakılığın və təhqirin istənilən formasının qurbanı olmuş *əlilliyi olan şəxslərin* fiziki, əqli və psixoloji bərpasına, reabilitasiyasına və sosial reintegrasiyasına kömək göstərmək üçün bütün zəruri tədbirləri görür, o cümlədən müdafiənin təqdim olunması üzrə xidmətlər göstərirlər. Bu cür bərpa və reintegrasiya müvafiq şəxsin sağlamlığının, rifahının, özünə hörmətinin, ləyaqətinin və müstəqilliyinin möhkəmləndirilməsinə kömək edən şəraitdə baş verir və yaş-cins spesifikliyi ilə şərtlənən ehtiyaclar nəzərə alınmaqla həyata keçirilir. ^[49]

5. İştirakçı dövlətlər *əlilliyi olan şəxslərə* münasibətdə istismar, zorakılıq və təhqir hallarının aşkar olunması, təhqiqatı və lazımi hallarda təqibinin təmin edilməsi üçün səmərəli qanunvericilik və strategiyalar, o cümlədən qadın və uşaqlarla bağlı qanunvericilik və strategiyalar qəbul edirlər.

Maddə 17

Şəxsi toxunulmazlığın qorunması ^[50]

Hər bir *əlilliyi olan şəxs* onun fiziki və psixi *toxunulmazlığına* başqa şəxslərlə bərabər səviyyədə hörmət olunması hüququna malikdir. ^[51]

Maddə 18

Yerdəyişmə azadlığı və vətəndaşlıq

1. İştirakçı dövlətlər *əlilliyi olan şəxslərin*, başqa şəxslərlə bərabər səviyyədə yerdəyişmə azadlığı, yaşayış yerini və vətəndaşlığı seçmək azadlığı hüququnu tanıyır, habelə təmin edirlər ki, *əlilliyi olan şəxslər*: ^[52]

a) vətəndaşlıq əldə etmək və ya vətəndaşlığı dəyişmək hüquqlarına malik olsunlar və qeyri-ixtiyari surətdə, yaxud əlillik səbəbindən öz vətəndaşlığından məhrum olmasınlar;

b) onların vətəndaşlığını təsdiq edən sənədləri və ya onların şəxsiyyətini təsdiq edən digər sənədləri almaq, bu cür sənədlərə malik olmaq, onlardan və ya yerdəyişmə azadlığı hüququnun həyata keçirilməsinin asanlaşdırılması üçün zəruri ola bilən müvafiq prosedurlardan, məsələn, immiqrasiya prosedurlarından istifadə etmək imkanından əlillik səbəbindən məhrum olmasınlar;

c) istənilən ölkəni, o cümlədən öz ölkəsini sərbəst şəkildə tərk etmək hüququna malik olsunlar;

d) öz ölkəsinə qayıtmaq hüququndan qeyri-ixtiyari olaraq və ya əlillik səbəbindən məhrum olmasınlar.

2. *Əlilliyi olan* uşaqlar anadan olduqdan dərhal sonra qeydiyyatı alınır və həmin andan onlara ad qoyulması və vətəndaşlıq əldə etmək hüquqlarına, habelə mümkün dərəcədə, öz valideynlərini tanımaq və onların qayğısından istifadə etmək hüququna malikdirlər. ^[53]

Maddə 19

Müstəqil həyat tərzini və yerli icmaya cəlb olunma

Bu Konvensiyanın iştirakçısı olan dövlətlər bütün *əlilliyi olan şəxslərin*, digər insanlarla bərabər səviyyədə seçim *imkanı* olmaqla, daimi yaşayış yerlərində yaşamaq hüququnu tanıyır və onların bu hüququnun tam həyata keçirilməsinə və yerli icmalara tam daxil və cəlb olunmasına kömək etmək, habelə aşağıdakıları təmin etmək üçün səmərəli və lazımi tədbirlər görürlər ki: ^[54]

a) *əlilliyi olan şəxslər* digər insanlarla bərabər səviyyədə öz yaşayış yerini, harada və kiminlə yaşamağı seçmək imkanına malik olsunlar və hansısa bir yaşayış yerində yaşamağa məcbur olmasınlar; ^[55]

b) *əlilliyi olan şəxslər*, *cəmiyyətdən* həyatının dəstəklənməsi və ona daxil olmaq üçün zəruri olan fərdi yardımlar da daxil olmaqla, *yerli icmanın bazasında* evdə, yaşayış yeri üzrə göstərilən müxtəlif növ xidmətlərdən və digər köməkçi xidmətlərdən istifadə etmək imkanına malik olsunlar, habelə onların yerli icmadan təcrid olunmasına və ya seqreqasiyasına yol verilməsin; ^[56]

c) ümumilikdə bütün əhali üçün nəzərdə tutulan xidmətlərdən və kollektiv istifadə obyektlərindən *əlilliyi olan şəxslərin* də bərabər dərəcədə istifadə imkanı olsun və bu, onların ehtiyaclarına cavab versin. ^[57]

Maddə 20

Fərdi hərəkət etmə ^[58]

İştirakçı dövlətlər *əlilliyi olan şəxslərin* maksimal dərəcədə müstəqil fərdi hərəkət etmək imkanlarını təmin etmək üçün o cümlədən aşağıdakı yollarla səmərəli tədbirlər görürlər: ^[59]

a) *əlilliyi olan şəxslərin* özlərinin seçdikləri üsullarla, seçdikləri vaxtda və münasib qiymətlə fərdi hərəkət etmələrinə kömək göstərilməsi;

b) *əlilliyi olan şəxslərin* hərəkəti asanlaşdıran keyfiyyətli vasitələri, qurğuları, yardımçı texnologiyaları, köməkçi və vasitəçilərin xidmətlərini, o cümlədən, münasib qiymətlə olması şərti ilə əldə etmək imkanının asanlaşdırılması;

c) *əlilliyi olan şəxslərə* və onlarla işləyən ixtisaslaşmış heyətə *hərəkət bacarıqları barədə təlimlərin keçirilməsi*; ^[60]

d) hərəkəti asanlaşdıran vasitələrin, qurğuların, yardımçı texnologiyaların istehsalı ilə məşğul olan müəssisələrin *əlilliyi olan şəxslərin* hərəkətinin bütün aspektlərinin nəzərə alınmasına diqqət yetirməyə təşviq etmək.

Maddə 21

İfadə və fikir azadlığı və informasiyaya çıxış ^[61]

İştirakçı dövlətlər *əlilliyi olan şəxslərin*, başqaları ilə bu Konvensiyanın 2-ci maddəsində müəyyən olunan bütün ünsiyyət formalarından öz seçimlərinə uyğun istifadə etməklə, başqaları ilə bərabər səviyyədə informasiya və ideyaları axtarmaq, əldə etmək və yaymaq azadlığı da daxil olmaqla, öz fikir və *əqidələrini* sərbəst ifadə etmək hüququndan istifadə edə bilməsi üçün, aşağıdakılar da daxil olmaqla, bütün lazımi tədbirləri görürlər:

- a) *əlilliyi olan şəxslərin*, geniş kütlə üçün nəzərdə tutulmuş informasiyalarla, əlilliyin müxtəlif formalarını nəzərə alan texnologiyalardan istifadə etməklə vaxtında və əlavə haqq almadan təchiz olunması; ^[62]
- b) *işarət dillərinin*, Brayl əlifbasının, *əlilliyi olan şəxslərin* seçiminə uyğun gücləndirici və alternativ ünsiyyət üsullarının və ünsiyyətin bütün digər *müəssər*, metod və formatlarının rəsmi münasibətlərdə qəbul olunması və istifadəsinə kömək göstərilməsi; ^[64]
- c) geniş kütləyə xidmətlər göstərən, o cümlədən İnternet vasitəsilə xidmətlər göstərən özəl müəssisələrinə *əlilliyi olan şəxslər üçün müəssər və münasib* formatlarda informasiya və xidmətlər təqdim etməsinin təşviq olunması; ^[65]
- d) kütləvi informasiya vasitələrinin, o cümlədən internet vasitəsilə məlumat təqdim edənlərin öz xidmətlərinə *əlilliyi olan şəxslər üçün müəssər* formaya çevirməsinin təşviq olunması; ^[66]
- e) *işarət* dilindən istifadənin tanınması və həvəsləndirilməsi. ^[67]

Maddə 22

Şəxsi həyatın toxunulmazlığı

1. Yaşayış yerindən və mənzil şəraitindən asılı olmayaraq, heç bir *əlilliyi olan şəxs* onun şəxsi həyatının, ailəsinin, mənzilinin və ya yazışmalarının və digər ünsiyyət formalarının toxunulmazlığına özbaşına və ya qanunsuz *müdaxiləyə*, yaxud onun şəraf və ləyaqətinə xələl gətirilməsinə məruz qalmamalıdır. *Əlilliyi olan şəxslər* bu cür *müdaxilə* və hücumlardan qanunla müdafiə olunmaq hüququna malikdirlər. ^[68]

2. İştirakçı dövlətlər *əlilliyi olan şəxslərin* şəxsiyyəti, sağlamlığı və reabilitasiyası haqqında məlumatların məxfiliyini, digər şəxslərlə bərabər səviyyədə mühafizə edirlər. ^[69]

Maddə 23

Ev və ailəyə hörmət

1. İştirakçı dövlətlər *əlilliyi olan şəxslərə* münasibətdə nikah, ailə, atalıq, analıq hüququ və şəxsi münasibətlərə dair bütün məsələlər üzrə ayrı-seçkiliyin aradan qaldırılması üçün səmərəli və lazımi tədbirlər görür və aşağıdakılara nail olmağa can atırlar: ^[70]

a) nikah yaşına çatmış nikaha daxil olan bütün *əlilliyi olan şəxslərin* azad və tam razılığı əsasında nikaha daxil olmaq və ailə qurmaq hüquqlarının tanınması; ^[71]

b) *əlilliyi olan şəxslərin* uşaqlarının sayı və onların doğulması arasındakı intervalla bağlı azad və məsuliyyətli qərar qəbul etmək, habelə ailənin reproduktiv davranışı və planlaşdırılması məsələlərində müvafiq yaşa uyğun məlumatları və maarifləndirməni əldə etmək hüquqlarının və onlara bu hüquqların həyata keçirilməsinə imkan verən vasitələrin təqdim olunması hüquqlarının tanınması;

c) *əlilliyi olan* uşaqlar da daxil olmaqla, əllərin öz təbii artım qabiliyyətini saxlaması. ^[72]

2. İştirakçı dövlətlər *əlilliyi olan şəxslərin* qəyyumluğa, himayəçiliyə, övladlığa götürülməyə və digər analoji institutlara münasibətdə - bu anlayışlar qanunvericilikdə olduqda - hüquq və vəzifələrini təmin edirlər; bütün hallarda uşağın ali maraqları birinci dərəcəli əhəmiyyət kəsb edir. İştirakçı dövlətlər *əlilliyi olan şəxslərin* öz uşaqlarını tərbiyə etmək üzrə vəzifələrini yerinə yetirməsində lazımi yardım göstərirlər.

3. İştirakçı dövlətlər *əlilliyi olan* uşaqların ailə həyatı ilə bağlı bərabər hüquqa malik olmalarını təmin edirlər. Bu hüquqların həyata keçirilməsi və *əlilliyi olan* uşaqların gizlədilməsinə, onların atılmasına, onlara *qarşı laqeydlilik* və onların təcrid olunmasına yol verməmək üçün iştirakçı dövlətlər *əlilliyi olan* uşaqları və onların ailələrini *erkən* hərtərəfli məlumat, xidmət və dəstəklə təmin etməyi öhdələrinə götürürlər. ^[73]

4. İştirakçı dövlətlər, məhkəmənin nəzarət etdiyi səlahiyyətli orqanların qüvvədə olan qanunlara və prosedurlara uyğun olaraq bu cür ayrılmanın uşağın ali maraqları üçün zəruri olduğunu müəyyən etdiyi hallar istisna olmaqla, *əlilliyi olan* uşaqların valideynlərinin onların iradəsinə zidd olaraq ayrılmaqlarını təmin edirlər. Uşağın özünün və ya onun valideynlərindən birinin və ya hər ikisinin *əlilliyi olan şəxs* olması səbəbindən heç bir halda uşaq valideynlərindən ayrıla bilməz. ^[74]

5. İştirakçı dövlətlər, yaxın qohumların *əlilliyi olan* uşağa baxa bilmədikdə, daha uzaq qohumların cəlb olunması hesabına alternativ qaydını göstərilməsini təşkil etmək, bu cür imkan olmadıqda isə - uşağın yerli icmada yaşaması üçün ailə şəraitinin yaradılmasını öhdələrinə götürürlər. ^[75]

Maddə 24

Təhsil

1. İştirakçı dövlətlər *əlilliyi olan şəxslərin* təhsil almaq hüququnu tanıyırlar. Bu hüququn ayrı-seçkiliyə yol vermədən və imkanların bərabərliyi əsasında həyata keçirilməsi üçün iştirakçı dövlətlər bütün səviyyələrdə *əlilliyi olan şəxsin* bütün həyatı boyu inklüziv təhsili və təlimi təmin edir və bu zaman aşağıdakılara çalışırlar: ^[76]

a) insan potensialının, eləcə də ləyaqət və özünə hörmət hissələrinin tam inkişafına, insan hüquqlarına, əsas azadlıqlarına və insan müxtəlifliyinə hörmətin gücləndirilməsinə;

b) *əlilliyi olan şəxslərin* şəxsiyyətinin, fərdi istedad və yaradıcılığının, habelə onların əqli və fiziki qabiliyyətlərinin tam həcmdə inkişafına;^[77]

c) *əlilliyi olan şəxslərə* azad cəmiyyətin həyatında səmərəli iştirak etmək imkanlarının verilməsinə.^[78]

2. İştirakçı dövlətlər bu hüququn həyata keçirilməsi zamanı aşağıdakıları təmin edirlər:

a) *əlilliyi olan şəxslər*, əlillik səbəbinə görə təhsildən, əlil uşaqlar isə pulsuz ibtidai və orta təhsildən kənarlaşdırılmırlar;^[79]

b) *əlilliyi olan şəxslər* öz yaşayış yerlərində digərləri ilə bərabər səviyyədə inklüziv, keyfiyyətli və pulsuz ibtidai və orta təhsil almaq imkanlarına malik olsunlar;

c) fərdi tələbatı nəzərə alan vasitələrlə təchiz olunsunlar;

d) *əlilliyi olan şəxslər*, təhsil sistemində effektiv tədrisi yüngülləşdirmək üçün tələb olunan yardımını alsınlar;

e) *tam inklüzivliyi təmin etmək məqsədilə akademik və sosial inkişafı maksimum dərəcədə artıran mühitdə səmərəli fərdi dəstək tədbirlərini təmin etsinlər.*^[80]

3. İştirakçı dövlətlər *əlilliyi olan şəxslərə* həyati və sosial vərdisləri mənimsəmək imkanını yaradırlar ki, bu da onların, təhsil prosesində və cəmiyyətin həyatında tam və bərabər iştirak etmələrini asanlaşdırır. İştirakçı dövlətlər bu istiqamətdə lazımi tədbirlər görür, o cümlədən:^[81]

a) Brayl əlifbasının, alternativ şriftlərin, o cümlədən də ünsiyyətin alternativ metodlarının, üsullarının və formatlarının, eləcə də səmtləşmə və mobillik vərdislərinin mənimsənilməsinə şərait yaratmaqla yanaşı, həmyaşıdlar tərəfindən dəstəklənməsinə və hamilik üçün şərait yaradırlar;

b) *işarət dilinin mənimsənilməsinə və eşitmə qabiliyyəti tam məhdud şəxslərin* dil xüsusiyyətlərinin həvəsləndirilməsinə şərait yaradırlar;^[82]

c) *görmə, eşitmə və eşitmə-görmə qabiliyyətləri tam məhdud şəxslərin, xüsusilə 18 yaşınadək əlilliyi müəyyən edilmiş şəxslərin təhsilinin onlar üçün ən uyğun dil, metod və ünsiyyət üsulları ilə akademik və sosial inkişafı maksimum dərəcədə artıran mühitdə həyata keçirilməsini təmin edirlər;*^[83]

4. İştirakçı dövlətlər bu hüququn həyata keçirilməsini təmin etmək üçün müəllimlərin, eləcə də Brayl əlifbasını *işarət* dilini bilən *əlilliyi olan* müəllimlərin bu işə cəlb olunması və tədrisin bütün səviyyələrində çalışan mütəxəssislərin və xidmət heyətinin təhsili üçün lazımi tədbirlər görürlər. Bu cür *təlim, əlilliyi olan şəxslərə dəstək göstərilməsi istiqamətində əlilliklə bağlı məlumatlılığı və ünsiyyətin müvafiq gücləndirici və alternativ metod,* ünsiyyət üsulları və formatlarından, tədris metodikası və materiallardan istifadəni əhatə edir.^[84]

5. İştirakçı dövlətlər *əlilliyi olan şəxslərin* ümumi ali təhsilə, peşəkar tədris prosesinə, böyükklər üçün təhsilə və bütün həyatı boyu tədrisə heç bir ayrı-seçkilik olmadan digər şəxslərlə *bərabər səviyyədə* cəlb olunmasını təmin edir. Bu məqsədlə iştirakçı dövlətlər *əlilliyi olan şəxslər üçün ağılabatan uyğunlaşmanı təmin edirlər*^[85]

Maddə 25 Sağlamlıq

İştirakçı dövlətlər *əlilliyi olan şəxslərin* əlillik əlaməti üzrə heç bir ayrı-seçkiliyə yol verilmədən, mümkün olan ən yüksək sağlamlıq səviyyəsinə malik olmaq hüququnu tanıyırlar. İştirakçı dövlətlər *əlilliyi olan şəxslərin* gender xüsusiyyətlərini, eləcə də sağlamlığa görə reabilitasiya imkanlarını nəzərə almaqla, səhiyyə xidmətlərindən istifadə etmələrini təmin etmək üçün bütün lazımi tədbirləri görürlər. Xüsusilə də iştirakçı dövlətlər:^[86]

a) digər şəxslərlə bərabər, *əlilliyi olan şəxslərə* sağlamlığın mühafizəsi ilə bağlı təmənnasız və ya ucuz xidmətlərin keyfiyyətini və səviyyəsini seçmək imkanı verərək, dövlətin əhali üçün müəyyən etdiyi səhiyyə proqramları çərçivəsində onların reproduktiv və seksual sağlamlığı sahəsində problemlərini də həll etməyə can atırlar;^[87]

b) *əlilliyi olan şəxslərə*, əlillik nəticəsində yaranan fiziki problemlərin aradan qaldırılması üçün zəruri olan səhiyyə xidmətlərini təqdim edirlər; buraya erkən diaqnostika, lazımi hallarda isə korreksiya və xidmətlər, xüsusən də uşaqlar və yaşlılar arasında əlilliyi minimuma endirmək kimi xidmətlər də daxil olur;

c) bu xidmətləri səhiyyə sahəsində bu insanların yaşayış məntəqələrinə daha yaxın yerlərdə, o cümlədən kənd rayonlarında təşkil edirlər;

d) səhiyyə mütəxəssislərinin *əlilliyi olan şəxslərə*, digər şəxslərlə bərabər keyfiyyətdə xidmətlər təklif etmələrini tələb edirlər. Bu, eyni zamanda sərbəst və məlumatlı razılıq əsasında həyata keçirilməli olub, dövlət və özəl səhiyyə üçün etik standartların qəbulu və tədrisi sayəsində insan hüquqları, şərafət və ləyaqəti, *əlilliyi olan şəxslərin* sərbəstliyi və ehtiyacları haqqında məlumatların əldə olunmasını əhatə etməlidir;^[88]

e) tibbi sığortanın və həyat sığortasının təmin olunması zamanı *əlilliyi olan şəxslərə* qarşı ayrı-seçkilik hallarını qadağan edirlər. Həyat sığortası milli qanunvericilikdə təsbit olunduqda, bunun ədalətli və ağılabatan əsaslarla təmin edilməsini nəzərdə tuturlar;

f) səhiyyə xidmətləri göstərməkdən, yaxud bu sahədə qida və maye təminatından əlilliyə görə imtina edilməsinə yol verilmir.

Maddə 26 Abilitasiya və reabilitasiya

1. İştirakçı dövlətlər o cümlədən, digər *əlilliyi olan şəxslərin* dəstəyi ilə, *əlilliyi olan şəxslərə* maksimum müstəqilliyə, tam fiziki, əqli, sosial və peşəkar qabiliyyətlərə nail olmaq və bunları qoruyub saxlamaq imkanı vermək və onları həyatın bütün sahələrinə cəlb etmək istiqamətində əməli tədbirlər görürlər. Bu məqsədlə iştirakçı dövlətlər kompleks abilitasiya və reabilitasiya xidmətləri proqramlarını, xüsusilə də təhsil, səhiyyə, məşğulluq və sosial xidmət sahəsində elə təşkil edir, möhkəmləndirir və genişləndirirlər ki, bu xidmətlər və proqramlar:^[89]

a) mümkün qədər daha tez həyata keçirilməyə başlansın, fərdin ehtiyaclarının və güclü tərəflərinin çoxsahəli şəkildə qiymətləndirilməsinə imkan yaratsın;

b) yerli icmaya və cəmiyyət həyatının bütün sahələrinə cəlb olunmağa və qoşulmağa yardım göstərərək könüllü xarakter

daşıyıb *əlilliyi olan şəxslərin* daimi yaşadıqları yerlərdə, o cümlədən kənd yerlərində müyəssər olsun. ^[90]

2. İştirakçı dövlətlər abilitasiya və reabilitasiya xidmətləri sahəsində işləyən xidmət heyətinin və mütəxəssislərin ilkin və sonrakı təhsilinin inkişafına şərait yaradırlar.

3. İştirakçı dövlətlər *əlilliyi olan şəxslər* üçün nəzərdə tutulmuş və onların abilitasiyası və reabilitasiyasına aid assistiv qurğuların və texnologiyaların olmasını, onlara bələdiyyə və onlardan istifadəni təşviq edirlər. ^[91]

Maddə 27 Əmək və məşğulluq

1. İştirakçı dövlətlər digər şəxslərlə bərabər, *əlilliyi olan şəxslərin* əmək hüququnu tanıyırlar; bu hüquq əmək bazarının və istehsalat mühitinin *əlilliyi olan şəxslər* üçün açıq, inklüziv və əlverişli şəraitdə *əlilliyi olan şəxsin* sərbəst seçdiyi və ya razılıq verdiyi işlə özünü təmin etmək hüququnu ehtiva edir. İştirakçı dövlətlər *qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş qaydada müvafiq addımları ataraq, istehsalat zədəsi almış şəxslərin hüququ da daxil olmaqla, əmək hüququnun həyata keçirilməsini təmin və təşviq edirlər, bu məqsədlə onlar:* ^[92]

a) işə qəbul, məşğulluq, işin qorunması, xidməti vəzifədə irəliləmə, təhlükəsiz və sağlam əmək şəraiti də daxil olmaqla məşğulluq növləri ilə bağlı bütün məsələlərə münasibətdə əlillik əlaməti üzrə ayrı-seçkiliyin qadağan olunması;

b) *əlilliyi olan şəxslərin* ədalətli və əlverişli əmək şəraiti, o cümlədən bərabər şərait və eyni dəyərli əməyə görə bərabər mükafatlandırılma, təhlükəsiz və sağlam əmək şəraiti, o cümlədən *qısnama* hallarından müdafiə və şikayətlərin təmin edilməsi hüquqlarının digər şəxslərlə bərabər qorunması; ^[93]

c) *əlilliyi olan şəxslərin* əmək və həmkarlar təşkilatı ilə bağlı hüquqlarını digər şəxslərlə bərabər həyata keçirə bilməsinin təmin edilməsi; ^[94]

d) *əlilliyi olan şəxslərə* ümumi texniki və peşəyönümlü proqramlara, işədüzəltmə xidmətlərinə və peşəkar, fasiləsiz təhsil prosesinə qoşulmaq imkanının verilməsi; ^[95]

e) əmək bazarında *əlilliyi olan şəxslərin* işlə təminatı, xidməti vəzifədə irəliləmə imkanlarının genişləndirilməsi, eləcə də işin axtarılması, tapılması, saxlanması və bərpasında onlara yardım göstərilməsi;

f) fərdi əmək fəaliyyəti, sahibkarlıq, kooperativlərin inkişaf etdirilməsi və şəxsi işin təşkili üçün imkanların genişləndirilməsi;

g) *əlilliyi olan şəxslərin* dövlət sektorunda işə qəbul edilməsi;

h) pozitiv fəaliyyət proqramları, stimül və digər tədbirlərdən ibarət ola bilən zəruri strategiya və tədbirlərin köməyi ilə *əlilliyi olan şəxslərin* özəl sektorda işə qəbul edilməsinin stimullaşdırılması;

i) iş yerində *əlilliyi olan şəxslər* üçün *ağlabatan uyğunlaşmanın həyata keçirilməsinin təmin edilməsi;* ^[96]

j) açıq əmək bazarı şəraitində *əlilliyi olan şəxslər* tərəfindən iş təcrübəsinin mənimsənilməsinin həvəsləndirilməsi; ^[97]

k) *əlilliyi olan şəxslər* üçün peşəkar və ixtisas reabilitasiyası, iş yerlərinin qorunması və işə qaytarılma üzrə proqramların təşviqi.

2. İştirakçı dövlətlər *əlilliyi olan şəxslərin* qul kimi və ya asılı vəziyyətdə saxlanılmamasını və digər şəxslərlə bərabər, icbari və məcburi əməkdən müdafiə olunmasını təmin edir. ^[98]

Maddə 28 Qənaətbəxş həyat səviyyəsi və sosial müdafiə

1. İştirakçı dövlətlər *əlilliyi olan şəxslərin* və onların ailələrinin yetərli qidalanma, geyim və yaşayış yeri daxil edilməklə qənaətbəxş həyat səviyyəsinə, həyat şəraitinin daim yaxşılaşdırılmasına olan hüququnu tanıyır və əlillik əlamətinə görə diskriminasiyaya yol vermədən bu hüququn təmin və təşviq edilməsi üçün zəruri tədbirləri götürür. ^[99]

2. İştirakçı dövlətlər əlillərin sosial müdafiə hüququnu və əlillik əlamətinə görə diskriminasiyaya yol vermədən ondan istifadə etmək hüququnu tanıyır və bu hüququn təmin və təşviq edilməsi, o cümlədən aşağıdakılar üçün zəruri tədbirləri götürür:

a) *əlilliyi olan şəxslərin* təmiz su, zəruri və ucuz xidmətlə, vasitələrlə bərabər səviyyədə təmin olunmaları və əlilliklə bağlı ehtiyaclarının ödənilməsi üçün digər köməyin göstərilməsi;

b) *əlilliyi olan şəxslərin*, xüsusilə əlil qadınların, qızların və yaşlı insanların sosial müdafiə və yoxsulluğun miqyasının azadılması proqramlarından istifadə etmək imkanının təmin edilməsi;

c) yoxsulluq şəraitində yaşayan *əlilliyi olan şəxslərin* və onların ailələrinin zəruri təhsil, məsləhət, maliyyə yardımı və müvəqqəti qəyyumluq xidməti kimi *əlilliyin müəyyən edilməsi ilə* bağlı məsələlərin dövlət tərəfindən qarşılınması imkanından istifadə etmək imkanının təmin edilməsi; ^[100]

d) *əlilliyi olan şəxslərin* dövlət mənzil proqramlarından istifadə etmək imkanının təmin edilməsi;

e) *əlilliyi olan şəxslərin* pensiya müavinətlərindən və proqramlarından istifadə etmək imkanının təmin edilməsi.

Maddə 29 Siyasi və ictimai həyatda iştirak

İştirakçı dövlətlər *əlilliyi olan şəxslərə* siyasi hüquqlar verərək, bu hüquqlardan digər şəxslər ilə bərabər istifadə etmək imkanı yaradır və aşağıdakı öhdəlikləri üzərinə götürürlər: ^[101]

a) *əlilliyi olan şəxslərə* ictimai və siyasi həyatda, digər şəxslərlə bərabər, birbaşa və ya azad seçilmiş nümayəndələr vasitəsilə effektiv və geniş şəkildə iştirak etmək, o cümlədən səs vermək və seçilmək hüququnu, imkanını, aşağıda qeyd edilənləri nəzərə almaqla, təmin etmək:

i) səsvermə üçün prosedurların, otaqların və materialların anlama və istifadə üçün münasib, müyəssər və asan olmasının təminatı;

ii) *əlilliyi olan şəxslərin* münasib olduqda köməkçi qurğuların və yeni texnologiyaların köməyi ilə hədə-qorxuya məruz qalmadan gizli səsvermədə və referendum prosesində iştirakı hüququnun və dövlət hakimiyyətinin bütün səviyyələrində hər

hansı ictimai funksiyaları həyata keçirmək məqsədilə müəyyən vəzifə tutmaları üçün namizədlərini irəli sürmək hüquqlarının müdafiə olunması; ^[102]

iii) *əlilliyi olan şəxslərin* sərbəst seçicilər kimi iradələrini bildirmək imkanının və bu məqsədlə onların xahişinə əsasən, zəruri hallarda, səsvermə prosesində hər hansı bir nümayəndə tərəfindən onlara yardım göstərilməsinin təminatı;

b) *əlilliyi olan şəxslərin* ayrı-seçkilik olmadan və digər şəxslər ilə bərabər qaydada dövlət işlərinin idarə olunmasında effektiv və hərtərəfli iştirak etmələrinə şəraitin yaradılmasına fəal yardım göstərmək və onların dövlət işlərində iştirakını, o cümlədən aşağıdakıları həvəsləndirmək:

i) fəaliyyəti ölkənin dövlət və siyasi həyatı ilə bağlı olan qeyri - hökumət təşkilatlarında və birliklərində, həmçinin siyasi partiyaların fəaliyyətində və onların idarəçiliyində iştirakını;

ii) *əlilliyi olan şəxsləri* beynəlxalq, milli, regional və yerli səviyyələrdə təmsil etmək üçün əlillərin təşkilatının yaradılmasını və onların bu təşkilatlara qoşulmalarını. ^[103]

Maddə 30

Mədəni həyatda iştirak, asudə vaxtın və istirahətin təşkili və idmanla məşğul olma

1. İştirakçı dövlətlər *əlilliyi olan şəxslərin* digər şəxslərlə bərabər mədəni həyatda iştirak etmək hüququnu tanıyır və bütün zəruri tədbirləri görürlər ki, *əlilliyi olan şəxslər*: ^[104]

a) *müəssər* formatlarda sənət əsərlərindən istifadə edə bilsinlər; ^[105]

b) *müəssər* formatlarda televiziya proqramlarından, filmlərdən istifadə, teatr və digər mədəni tədbirlərdə iştirak edə bilsinlər;

c) teatr, muzey, kinoteatr, kitabxana və turizm xidmətləri kimi mədəni tədbir və xidmətlərdən yararlanma, həmçinin mümkün olduqca milli mədəni əhəmiyyət kəsb edən abidə və obyektlərə baxma imkanı əldə edə bilsinlər.

2. İştirakçı dövlətlər yalnız *əlilliyi olan şəxslərin* rifahı üçün deyil, həmçinin cəmiyyətin zənginləşdirilməsi naminə *əlilliyi olan şəxslərə* yaradıcı, bədii və intellektual potensiallarını inkişaf etdirmək imkanını yaratmaq üçün bütün zəruri tədbirləri görür. ^[106]

3. İştirakçı dövlətlər beynəlxalq hüquqa müvafiq olaraq, əqli mülkiyyət hüquqlarının qorunması haqqında qanunların *əlilliyi olan şəxslərin* mədəniyyət əsərlərindən istifadələrinə əsassız və ya diskriminasiya xarakterli maneə olmaması üçün bütün zəruri tədbirləri görür. ^[107]

4. *Əlilliyi olan şəxslərin, işarət dilləri və eşitmə qabiliyyəti tam məhdud olan şəxslərin* mədəniyyəti daxil olmaqla, xüsusi mədəni və dil özünəməxsusluğunun tanınmasına və dəstəklənməsinə digər şəxslərlə bərabər səviyyədə hüquqları vardır. ^[108]

5. *Əlilliyi olan şəxslərə* digər şəxslərlə bərabər asudə və istirahət vaxtını keçirmək və idman tədbirlərində iştirak etmək imkanının verilməsi üçün iştirakçı dövlətlər aşağıdakı məqsədlər üçün zəruri tədbirləri görürlər: ^[109]

a) *əlilliyi olan şəxslərin* bütün səviyyəli ümumi profilli idman tədbirlərində iştirakının təbliği və təşviqi;

b) *əlilliyi olan şəxslərə xüsusilə onlar üçün* nəzərdə tutulan idman və asudə vaxt tədbirlərini təşkil etmək, inkişaf etdirmək və bu tədbirlərdə iştirak etmək imkanının yaradılması və bununla əlaqədar digər şəxslərlə bərabər təhsil, hazırlıq və resurslarla təmin olunmalarına yardım edilməsi; ^[110]

c) *əlilliyi olan şəxslərin* idman, rekreasiya və turizm obyektlərindən istifadə etmək imkanının təmin edilməsi;

d) *əlilliyi olan uşaqların* digər uşaqlarla birlikdə asudə və istirahət vaxtının keçirilməsində, oyunlarda, yarışlarda və ya idman tədbirlərində, o cümlədən məktəb sistemi çərçivəsində keçirilən tədbirlərdə iştirak etmək imkanının təmin edilməsi; ^[111]

e) *əlilliyi olan şəxslərin* asudə vaxtın, turizmin, istirahət və idman tədbirlərinin təşkili ilə məşğul olanların xidmətlərindən istifadə imkanının təmin edilməsi.

Maddə 31

Statistika və məlumatların toplanması

1. İştirakçı dövlətlər bu Konvensiyanın yerinə yetirilməsi məqsədilə strategiyanı işləyib hazırlamağa və həyata keçirməyə imkan verən lazımi informasiyanın, o cümlədən statistik və tədqiqat məlumatlarının toplanmasını öhdələrinə götürürlər. Bu informasiyanın toplanması və saxlanması prosesində:

a) *əlilliyi olan şəxslərin* şəxsi həyatının məxfiliyini və toxunulmazlığını təmin etmək üçün hüquqi baxımdan müəyyən edilmiş zəmanətlərə, o cümlədən məlumatların qorunması haqqında qanunvericiliyə riayət edilməli; ^[112]

b) statistik məlumatların toplanması və istifadəsi zamanı insan hüquqları və azadlıqlarının müdafiəsinə dair qəbul edilmiş beynəlxalq normalara, eləcə də etik prinsiplərə riayət edilməlidir.

2. Bu maddəyə müvafiq olaraq toplanmış informasiya müvafiq qaydada işlənilərək iştirakçı dövlətlərin bu Konvensiya üzrə öhdəliklərinin icra səviyyəsinin qiymətləndirilməsinə yardım göstərilməsi, həmçinin hüquqlarının həyata keçirilməsi zamanı *əlilliyi olan şəxslərin* qarşılaşdıqları maneələrin müəyyən edilməsi və aradan qaldırılması üçün istifadə olunur.

3. İştirakçı dövlətlər bu statistik məlumatların yayılmasına görə məsuliyyəti üzərlərinə götürür və onların *əlilliyi olan şəxslər* və digər şəxslər üçün müəssərliyini təmin edirlər. ^[113]

Maddə 32

Beynəlxalq əməkdaşlıq

1. İştirakçı dövlətlər bu Konvensiyanın məqsəd və vəzifələrinə nail olmaq istiqamətində milli səylərin dəstəklənməsi üçün beynəlxalq əməkdaşlığın vacibliyini tanıyır, təşviq edir və bununla əlaqədar olaraq dövlətlərarası xətt üzrə, həmçinin münasib olduqda, müvafiq beynəlxalq və regional təşkilatlar və vətəndaş cəmiyyətləri, xüsusilə *əlilliyi olan şəxslərin* təşkilatları ilə əməkdaşlıq şəraitində bütün zəruri və effektiv tədbirləri görür. Bu cür tədbirlərə xüsusilə aşağıdakılar daxil edilə bilər:

a) beynəlxalq əməkdaşlığın, o cümlədən beynəlxalq inkişaf proqramlarının *əlilliyi olan şəxslərə inklüzivliyinin və müəssərliyinin* təmin edilməsi; ^[114]

b) informasiya, təcrübə, proqram və qabaqcıl layihələrin mübadiləsi yolu ilə mövcud imkanların gücləndirilməsinin asanlaşdırılması və dəstəklənməsi;

c) tədqiqat sahəsində əməkdaşlığa və elmi - texniki biliklərin müəssərliyinə yardım;

d) münasib olduqda, açıq və köməkçi texnologiyalardan istifadənin yüngülləşdirilməsi və onların qarşılıqlı mübadiləsi, həmçinin texnologiyaların ötürülməsi yolu ilə texniki - iqtisadi yardımın göstərilməsi.

2. Bu maddənin müddəaları heç bir iştirakçı dövlətin bu Konvensiyaya uyğun olaraq öhdəliklərinin yerinə yetirilməsinə toxunmur.

Maddə 33

Milli səviyyədə həyata keçirilmə və monitoring

1. İştirakçı dövlətlər təşkilati quruluşlarına müvafiq olaraq, hökumət strukturunda bu Konvensiyanın həyata keçirilməsi ilə bağlı məsələlərə rəhbərlik edən bir və ya bir neçə instansiya təyin edirlər. Onlar hökumət strukturunda müxtəlif sektorlarda və səviyyələrdə müvafiq fəaliyyətə yardım göstərmək üçün koordinasiya mexanizminin təsis və ya təyin edilməsi imkanını öyrənirlər.

2. İştirakçı dövlətlər özlərinin hüquqi və inzibati quruluşlarına müvafiq olaraq bu Konvensiyanın həyata keçirilməsinin təşviqi, müdafiəsi və monitoringi üçün bir və ya bir neçə müstəqil mexanizmlərdən ibarət strukturu dəstəkləyir, möhkəmləndirir, təyin edir və ya təsis edirlər. Bu cür mexanizmin təyin və ya təsis edilməsi zamanı iştirakçı dövlətlər insan hüquqlarının müdafiəsi və həvəsləndirilməsi ilə məşğul olan milli təsisatların statusuna və fəaliyyətinə aid olan prinsipləri də nəzərə alırlar.

3. Vətəndaş cəmiyyəti, xüsusilə, *əlilliyi olan şəxslər* və onları təmsil edən təşkilatlar nəzarət prosesinə tam şəkildə cəlb olunaraq həmin prosesdə iştirak edirlər. ^[115]

Maddə 34

Əlilliyi olan şəxslərin hüquqları üzrə Komitə

1. Aşağıda nəzərdə tutulan funksiyaları yerinə yetirən *Əlilliyi olan şəxslərin* hüquqları üzrə Komitə (bundan sonra "Komitə") təsis olunur.

2. Bu Konvensiyanın qüvvəyə minməsi anında Komitə on iki ekspertdən ibarət olur. Konvensiyanın əlavə altmış ratifikasiyasından və ya ona qoşulmalardan sonra Komitənin üzvlük heyətinin tərkibi altı nəfər artırılaraq on səkkiz nəfərdən ibarət maksimuma çatır.

3. Komitənin üzvləri yüksək əxlaqi və mənəvi keyfiyyətlərə malik olub, Konvensiyanın əhatə etdiyi sahədə yüksək səriştəyə və təcrübəyə malik olur və öz şəxsləri qismində çıxış edirlər. İştirakçı dövlətlər öz namizədlərinin təqdimatı zamanı Konvensiyanın 4-cü maddəsinin 3-cü bəndində göstərilmiş müddəanı lazımı qaydada nəzərə almalıdırlar.

4. Komitənin üzvləri ədalətli coğrafi bölgü prinsipinə, sivilisasiyanın müxtəlif formalarının və əsas hüquq sistemlərinin, cinslərin mütənəsb qaydada təmsil olunmasına və *əlilliyi olan* ekspertlərin iştirakına diqqət ayrılmaqla iştirakçı dövlətlər tərəfindən seçilir. ^[116]

5. Komitənin üzvləri iştirakçı dövlətlərin Konfransının iclaslarında iştirakçı dövlətlərin öz vətəndaşları arasından irəli sürdükləri namizədlərin siyahısından gizli səsvermə yolu ilə seçilir. İştirakçı dövlətlərin üçdə ikisinin kvorum təşkil etdiyi bu iclaslarda daha çox səs toplayan və iştirakçı dövlətlərin səsvermədə iştirak edən nümayəndələrinin mütləq səs çoxluğunu qazanan namizədlər Komitənin tərkibinə seçilir.

6. İlk seçkilər bu Konvensiyanın qüvvəyə mindiyi gündən etibarən altı aydan gec olmayaraq keçirilir. Hər bir seçkinin keçirilmə tarixindən dörd ay əvvəl Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibi iştirakçı dövlətlərə məktubla müraciət edərək iki ay ərzində öz namizədlərini təqdim etməyi təklif edir. Daha sonra Baş katib bu qaydada irəli sürülmüş namizədlərin adlarının əlifba sırası ilə düzülmüş siyahısını, onları irəli sürmüş iştirakçı dövlətlərin adını qeyd etməklə bu Konvensiyanın iştirakçı dövlətlərinə göndərir.

7. Komitənin üzvləri dörd illik müddətə seçilir. Onlar yalnız bir dəfə təkrar seçilə bilərlər. Lakin birinci seçkilərdə seçilmiş altı üzvün səlahiyyətlərinin müddəti iki ildən sonra bitir; birinci seçkidən dərhal sonra bu maddənin 5-ci bəndinə əsasən, bu altı üzvün adları iclasın sədri tərəfindən püşkatma yolu ilə müəyyən edilir.

8. Komitənin altı əlavə üzvünün seçilməsi bu maddənin müvafiq müddəaları ilə tənzimlənən adi seçkilərlə həyata keçirilir.

9. Əgər Komitənin hər hansı bir üzvü vəfat edirsə və ya istefa verirsə və yaxud hər hansı bir səbəbdən vəzifələrini icra etmək iqtidarında olmadığı elan edirsə, o zaman onun namizədliyini irəli sürmüş iştirakçı dövlət səlahiyyətlərin qalan müddəti üçün yüksəkixtisaslı və bu maddənin müvafiq müddəalarında nəzərdə tutulan tələblərə cavab verən digər eksperti təyin edir.

10. Komitə özünün prosedur qaydalarını müəyyən edir.

11. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibi Komitənin bu Konvensiyanın müddəalarına müvafiq olaraq funksiyalarını həyata keçirməsi üçün zəruri personalı və maddi vəsaiti təqdim edir və onun birinci iclasını çağırır.

12. Konvensiyanın müddəalarına müvafiq olaraq təsis edilən Komitənin üzvləri Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Assambleyası tərəfindən təsdiq edilən və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının vəsaitindən ayrılmış maaşı Komitənin vəzifələrinin vacibliyi nəzərə alınmaqla Assambleya tərəfindən müəyyən edilmiş qaydada və şərtlər əsasında alırlar.

13. Komitənin üzvləri Birləşmiş Millətlər Təşkilatının imtiyazları və immunitetləri haqqında Konvensiyanın müvafiq bəlmələrində əksini tapmış, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının işləri ilə bağlı ezamiyyətlərdə olan ekspertlərin istifadə etdikləri güzəşt, imtiyaz və immunitetlərdən istifadə etmək hüququna malik olurlar.

Maddə 35

İştirakçı dövlətlərin məruzələri

1. Hər bir iştirakçı dövlət bu Konvensiyanın müvafiq iştirakçı dövlət üçün qüvvəyə minməsindən sonra iki il ərzində Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibi vasitəsilə Komitəyə bu Konvensiyaya əsasən öhdəliklərinin həyata keçirilməsi üçün gördüyü tədbirlər və bu istiqamətdə əldə olunan tərəqqi haqqında ətraflı məruzə təqdim edir.

2. Daha sonra iştirakçı dövlətlər dörd ildə bir dəfədən az olmamaqla, habelə Komitənin müraciət etdiyi hallarda növbəti məruzələri təqdim edirlər.

3. Komitə məruzələrin məzmununu müəyyən edən rəhbər prinsipləri müəyyənləşdirir.

4. Komitəyə ilkin ətraflı məruzəni təqdim edən iştirakçı dövlətin, onun əvvəllər təqdim etdiyi informasiyanı sonrakı məruzələrdə təkrar etməsinə zərurət yoxdur. İştirakçı dövlətlərə təklif olunur ki, Komitəyə təqdim ediləcək məruzələrin hazırlanmasını açıq və şəffaf proses halına gətirmək barədə düşüncülər və bu Konvensiyanın 4-cü maddəsinin 3-cü bəndində müəyyən edilmiş müddəəni lazımi qaydada nəzərə alsınlar.

5. Məruzələrdə bu Konvensiya üzrə öhdəliklərin yerinə yetirilmə dərəcəsinə təsir göstərən amillər və çətinliklər göstərilə bilər.

Maddə 36

Məruzələrə baxılma

1. Komitə hər bir məruzəni nəzərdən keçirərək lazım bildiyi təklif və ümumi tövsiyələr qəbul edir və onları müvafiq iştirakçı dövlətə göndərir. İştirakçı dövlət Komitəyə cavab şəklində seçiminə əsasən istənilən informasiyanı göndərə bilər. Komitə iştirakçı dövlətlərdən bu Konvensiyanın həyata keçirilməsinə aidiyyəti olan əlavə informasiyanı istəyə bilər.

2. İştirakçı dövlət məruzənin təqdimatını xeyli gecikdirdikdə Komitə müvafiq iştirakçı dövlətə bildirə bilər ki, müvafiq məruzə bu bildirişdən sonrakı üç ay ərzində təqdim olunmazsa, bu Konvensiyanın bu iştirakçı dövlətdə həyata keçirilməsi məsələsinə Komitənin sərəncamında olan etibarlı informasiya əsasında baxmaq lazım gələcək. Komitə müvafiq iştirakçı dövlətə bu cür baxılma prosesində iştirak etməyi təklif edir. Əgər iştirakçı dövlət buna cavab olaraq müvafiq məruzəni təqdim edərsə, o zaman bu maddənin 1-ci bəndinin müddəaları tətbiq olunur.

3. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibi məruzələri bütün iştirakçı dövlətlərin sərəncamına təqdim edir.

4. İştirakçı dövlətlər öz ölkələrində məruzələrin ictimaiyyət üçün geniş müyəssərliyini təmin edir və bu məruzələrə aidiyyəti olan təkliflər və ümumi tövsiyələrlə tanışlığı asanlaşdırırlar.

5. Komitə məqbul bildiyi halda iştirakçı dövlətlərin məruzələrini Birləşmiş Millətlər Təşkilatının ixtisaslaşdırılmış idarələrinə, fondlarına və proqramlarına, habelə digər səlahiyyətli orqanlara göndərir ki, onlar texniki məsləhət və ya yardım barədə həmin məruzələrdə yer almış müraciətlərə, yaxud belə məsləhət və ya yardıma ehtiyac olması barədə göstərişlərə, habelə Komitənin həmin müraciət və ya göstərişlərinə diqqət yetirsinlər.

Maddə 37

İştirakçı dövlətlər və Komitə arasında əməkdaşlıq

1. Hər bir iştirakçı dövlət Komitə ilə əməkdaşlıq edərək, onun üzvlərinə mandatlarının yerinə yetirilməsi ilə bağlı kömək göstərir.

2. Komitə iştirakçı dövlətlərlə münasibətlərində beynəlxalq əməkdaşlıq da daxil olmaqla bu Konvensiyanın həyata keçirilməsi ilə bağlı ölkələrin imkanlarının artırılması yollarını və vasitələrini lazımi qaydada nəzərə alır.

Maddə 38

Komitənin digər orqanlarla münasibətləri

Bu Konvensiyanın effektiv şəkildə həyata keçirilməsinə yardım göstərmək və onun əhatə etdiyi sahədə beynəlxalq əməkdaşlığı təşviq etmək üçün:

a) Birləşmiş Millətlər Təşkilatının ixtisaslaşmış idarələri və digər orqanları bu Konvensiyanın onların mandatları altına düşən müddəalarının həyata keçirilməsi haqqında məsələyə baxılmasında iştirak etmək hüququna malikdirlər. Komitə məqbul bildikdə ixtisaslaşmış idarələri və digər səlahiyyətli orqanları Konvensiyanın onların müvafiq mandat altına düşən sahələrdə həyata keçirilməsi ilə bağlı ekspert rəyi verməyə dəvət edə bilər. Komitə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının ixtisaslaşmış idarələrinə və digər orqanlarına onların fəaliyyət sahəsinə aid olan sahələrdə Konvensiyanın həyata keçirilməsi ilə bağlı məruzələr təqdim etməyə dəvət edə bilər;

b) Komitə, zəruri olduqda, mandatının yerinə yetirilməsi zamanı insan hüquqları ilə bağlı beynəlxalq müqavilələrə əsasən təsis olunan digər müvafiq orqanlarla məsləhətləşir ki, onların, məruzələrin təqdim olunmasına dair müvafiq rəhbər prinsiplərində, habelə irəli sürdükleri təklif və ümumi tövsiyələrdə uzlaşma təmin edilsin və öz funksiyalarının yerinə yetirilməsi zamanı təkrarçılığa və hər hansı bir paralelliyə yol verilməsin.

Maddə 39

Komitənin məruzəsi

Komitə iki ildə bir dəfə Baş Assambleyaya və İqtisadi və Sosial Şuraya öz fəaliyyəti haqqında məruzə təqdim edir və iştirakçı dövlətlərdən alınmış məruzə və məlumatları araşdırıb təkliflər və ümumi tövsiyələr irəli sürə bilər. Belə təkliflər və ümumi tövsiyələr iştirakçı dövlətlərin şərhləri ilə bərabər (əgər belələri varsa) Komitənin məruzəsinə daxil edilir.

Maddə 40

İştirakçı dövlətlərin Konfransı

1. İştirakçı dövlətlər bu Konvensiyanın həyata keçirilməsi ilə bağlı istənilən məsələyə baxmaq üçün müntəzəm olaraq iştirakçı dövlətlərin Konfransında toplaşirlar.

2. Bu Konvensiyanın qüvvəyə minməsindən sonra altı aydan gec olmayaraq Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibi iştirakçı dövlətlərin Konfransını çağırır. Növbəti müşavirələr Baş katib tərəfindən iki ildə bir dəfə və ya iştirakçı dövlətlərin Konfransının qərarı ilə çağırılır.

Maddə 41

Depozitari

Bu Konvensiyanın depozitarisi Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibidir.

Maddə 42
İmzalama

Bu Konvensiya 30 mart 2007-ci il tarixindən etibarən Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Nyu-Yorkdakı Mərkəzi idarələrində bütün dövlətlər və regional inteqrasiya təşkilatları tərəfindən imzalanmaq üçün açıqdır.

Maddə 43
Məcburiliyə razılıq

Bu Konvensiya onu imzalayan dövlətlər tərəfindən ratifikasiya olunmalı, onu imzalayan regional inteqrasiya təşkilatları tərəfindən isə rəsmi təsdiq edilməlidir. Konvensiya onu imzalamayan istənilən dövlətin və ya regional inteqrasiya təşkilatının ona qoşulması üçün açıqdır.

Maddə 44
Regional inteqrasiya təşkilatları

1. "Regional inteqrasiya təşkilatı" bu Konvensiya tərəfindən tənzimlənən məsələlərə münasibətdə üzv dövlətləri tərəfindən səlahiyyət verilmiş, müəyyən regionun suveren dövlətləri tərəfindən yaradılmış təşkilat deməkdir. Belə təşkilatlar bu Konvensiya ilə tənzimlənən məsələlərə münasibətdə səlahiyyətlərinin həcmi rəsmi təsdiq və ya qoşulma haqqında sənədlərində qeyd edirlər. Sonralar səlahiyyətlərinin həcmində istənilən əhəmiyyətli dəyişikliklər haqqında depozitarını məlumatlandırılır.

2. Bu Konvensiyada "iştirakçı dövlətlərə" istinadlar bu təşkilatlara onların səlahiyyətləri həddində aid edilir.

3. Bu Konvensiyanın 45-ci maddəsinin 1-ci bəndinin və 47-ci maddəsinin 2-ci və 3-cü bəndlərinin məqsədləri üçün regional inteqrasiya təşkilatları tərəfindən saxlanmaq üçün təhvil verilmiş heç bir sənəd hesaba alınmır.

4. Onların səlahiyyətlərinə aid olan məsələlərdə regional inteqrasiya təşkilatları öz səs hüquqlarını iştirakçı dövlətlərin Konfransında bu Konvensiyanın iştirakçısı olan üzv dövlətlərin sayına bərabər olan sayda səs hüququnu həyata keçirə bilərlər. Əgər onun üzv dövlətlərindən biri öz səs hüququnu həyata keçirirsə, belə təşkilat öz səs hüququnu həyata keçirmir və əksinə.

Maddə 45
Qüvvəyə minmə

1. Bu Konvensiya iyirminci təsdiqnamənin və ya qoşulma haqqında sənədin saxlanmaya təhvil verildiyindən sonra otuzuncu gün qüvvəyə minir.

2. İyirminci belə sənədin saxlanmaya təhvil verilməsindən sonra bu Konvensiyanı ratifikasiya edən, onu rəsmi təsdiqləyən və ya ona qoşulan hər bir dövlət və ya regional inteqrasiya təşkilatı üçün Konvensiya onlar tərəfindən belə sənədlərin saxlanmaya təhvil verilməsindən sonra otuzuncu gün qüvvəyə minir.

Maddə 46
Qeyd-şərtlər

1. Bu Konvensiyanın obyektinə və məqsədinə uyğun gəlməyən qeyd-şərtlərə yol verilmir.

2. Qeyd-şərtlər istənilən vaxt geri götürülə bilər.

Maddə 47
Düzəlişlər

1. İştirakçı dövlətlərin hər biri bu Konvensiyaya düzəliş təklif edə və onu Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibinə təqdim edə bilər. Baş katib hər bir təklif edilən düzəliş barədə iştirakçı dövlətlərə məlumat verir və bu təkliflərin baxılması və onlara dair qərarların qəbul edilməsi üçün iştirakçı dövlətlərin Konfransının keçirilməsinin lehinə olub-olmamasını bildirmələri üçün iştirakçı dövlətlərə müraciət edir. Bu məlumatın verilməsindən dörd ay ərzində iştirakçı dövlətlərin üçdə birindən çoxu belə konfransın keçirilməsinin lehinə çıxış edərsə, Baş katib Birləşmiş Millətlər Təşkilatının himayəsi altında Konfrans çağırır. Konfransda iştirak edən və səs verən iştirakçı dövlətlərin üçdə ikisi tərəfindən bəyənilmiş istənilən düzəliş Baş katib tərəfindən təsdiq üçün Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Assambleyasına, sonra isə qəbul olunmaq üçün bütün iştirakçı dövlətlərə göndərilir.

2. Bu maddənin 1-ci bəndinə müvafiq olaraq bəyənilmiş və təsdiq edilmiş düzəliş onun qəbulu haqqında saxlanılmaq üçün təhvil verilmiş sənədlərin sayı bu düzəlişin qəbul tarixinə iştirakçı dövlətlərin sayının üçdə ikisinə çatandan sonra otuzuncu gün qüvvəyə minir. Bundan sonra düzəliş hər bir iştirakçı dövlət üçün həmin dövlətin qəbul haqqında sənədini saxlanılmaq üçün təhvil verməsindən sonra otuzuncu gün qüvvəyə minir. Düzəliş yalnız onu qəbul edən iştirakçı dövlətlər üçün məcburi sayılır.

3. Əgər iştirakçı dövlətlərin Konfransı konsensusla müvafiq qərar qəbul edərsə, yalnız 34, 38, 39 və 40-cı maddələrə aid olan, bu maddənin 1-ci bəndinə müvafiq olaraq bəyənilmiş və təsdiq edilmiş düzəliş qəbul haqqında saxlanılmaq üçün təhvil verilmiş sənədlərin sayı bu düzəlişin qəbul edilməsi tarixinə iştirakçı dövlətlərin sayının üçdə ikisinə çatandan sonra otuzuncu gün bütün iştirakçı dövlətlər üçün qüvvəyə minir.

Maddə 48
Denonsasiya

İştirakçı dövlət bu Konvensiyanı Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş katibini yazılı şəkildə xəbərdar etməklə denonsasiya edə bilər. Denonsasiya Baş katibin belə xəbərdarlığı aldığı tarixdən bir il sonra qüvvəyə minir.

Maddə 49
Əlverişli format

Bu Konvensiyanın mətninin əlverişli formatda olması təmin edilməlidir.

Maddə 50
Autentik mətnlər

Bu Konvensiyanın Çin, ərəb, fransız, ingilis, ispan və rus dillərindəki mətnləri eyni qüvvəyə malikdir.

Bunun təsdiqi olaraq, müvafiq hökumətləri tərəfindən səlahiyyət verilmiş aşağıda imza edən səlahiyyətli nümayəndələr bu Konvensiyanı imzaladılar.

**Birləşmiş Millətlər Təşkilatının "Əlilliyi olan şəxslərin hüquqları haqqında" Konvensiyasına dair Azərbaycan Respublikasının
BƏYANATI**

Azərbaycan Respublikası bəyan edir ki, o, Ermənistan Respublikası tərəfindən işğal olunmuş ərazilərində Konvensiyanın müddələrinin yerinə yetirilməsinə işğal olunmuş ərazilər azad olunana qədər təminat vermək iqtidarında deyildir.

İSTİFADƏ OLUNMUŞ MƏNBƏ SƏNƏDLƏRİNİN SİYAHISI

1. [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247)

QANUNA EDİLMİŞ DƏYİŞİKLİK VƏ ƏLAVƏLƏRİN SİYAHISI

[\[1\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə adında və I maddədə "Əlillərin" sözü "Əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[2\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının adında, 34-cü maddənin adında və 1-ci hissəsində, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasına dair Azərbaycan Respublikasının Bəyanatının adında "Əlillərin" sözü "Əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[3\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının preambulasının "c)", "i)", "j)" (hər iki halda), "k)", "l)", "m)" (hər üç halda), "o)", "p)", "u)" (hər iki halda), "v)", "x)" (hər iki halda) və "y)" (hər iki halda) bəndlərində "Əlillərin" sözü "Əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[4\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının preambulasının "f)" bəndində "Əlillər" sözü "Əlilliyi olan şəxslər" sözləri ilə, "Əlillərə" sözü "Əlilliyi olan şəxslərə" sözləri ilə, "Əlillər" sözü "Əlilliyi olan şəxslər" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[5\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının preambulasının "g)" bəndində "problemlərinin" sözü "məsələlərinin" sözü ilə əvəz edilmişdir.

[\[6\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının preambulasının "n)" bəndində "Əlillər" sözü "Əlilliyi olan şəxslər" sözləri ilə, hər iki halda "şəxsi" sözü "fərdi" sözü ilə əvəz edilmişdir.

[\[7\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının preambulasının "q)" bəndində "Əlil" sözü "Əlilliyi olan" sözləri ilə, "istismar olunma ilə bağlı böyük riskə məruz qalmalarını" sözləri "istismara məruz qalma riskinin böyük olmasını" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[8\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının preambulasının "r)" bəndində "Əlil" sözü "Əlilliyi olan" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[9\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının preambulasının "t)" bəndində "Əlillərin" sözü "Əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə, "Əlillərə" sözü "Əlilliyi olan şəxslərə" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[10\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının preambulasının "v)" bəndində "rabitədən istifadə imkanlarının" sözləri "rabitənin müəssərliyinin" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[11\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 1-ci maddənin birinci hissədə "Əlillər" sözü "Əlilliyi olan şəxslər" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[12\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi

internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 1-ci maddənin ikinci hissədə "Əlillərə" sözü "Əlilliyi olan şəxslərə" sözləri ilə, "qarşılıqlı təsir zamanı" sözləri "qarşılaşdığı zaman" sözləri ilə, "insanlar aiddir" sözləri "şəxslərdir" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[13\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 2-ci maddənin birinci hissəsinin ikinci abzasda "mətdən, Brayl əlifbasından, toxunulmaqla duyulan ünsiyyətdən, böyük şriftdən, mümkün multimedya vasitələrindən, eləcə də çap materiallarından, audio vasitələrdən, adi dildən" sözləri "mətinin əks etdirilməsindən, Brayl əlifbasından, taktil ünsiyyətdən, böyük şriftlərlə çapdan, müəssər multimedia vasitələrindən, eləcə də çap materiallarından, audiovasitələrdən, sadələşdirilmiş dildən" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[14\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 2-ci maddənin üçüncü abzasda "jest" sözü "işarət" sözü ilə əvəz edilmişdir.

[\[15\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 2-ci maddənin beşinci abzasda "əlillər" sözü "əlilliyi olan şəxslər" sözləri ilə, "şüurlu" sözü "ağlabatan" sözü ilə əvəz edilmişdir.

[\[16\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 2-ci maddənin altıncı abzasın ikinci cümləsində "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə əvəz edilmişdir və birinci cümləsi yeni redaksiyada verilmişdir.

əvvəlki redaksiyada deyilirdi:
"universal dizayn" — adaptasiya və ya xüsusi dizayn zərurəti olmadan bütün insanlar üçün istifadəyə maksimum mümkün dərəcədə yararlı etmək üçün yaradılmış predmetlərin, şəraitin, program və xidmətlərin dizaynı deməkdir.

[\[17\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 3-cü maddənin birinci hissəsinin "d)" bəndində "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə və "h)" bəndində "əlil" sözü "əlilliyi olan" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[18\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 4-cü maddənin 1-ci hissədə və həmin hissənin "c)" bəndində, 4-cü hissəsinin birinci cümləsində "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[19\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 4-cü maddənin 1-ci hissəsinin "b)", "f)" və "g)" bəndləri yeni redaksiyada verilmişdir.

əvvəlki redaksiyada deyilirdi:
b) əlillərə münasibətdə ayrı seçkilik yaradan mövcud qanunların, qərarların, adət və əsasların dəyişdirilməsi və ya ləğv olunması üçün bütün lazımi tədbirləri, o cümlədən qanunvericilik tədbirlərini görmək;
f) əlillərin konkret ehtiyaclarına uyğunlaşdırılmaq üçün mümkün qədər az adaptasiya və minimum xərclər tələb edən universal dizaynlı malların, xidmətlərin və obyektlərin (bu Konvensiyanın 2-ci maddəsində müəyyən olunan) tədqiqatını və konstruktor nöqtəyi nəzərdən işləyib hazırlanmasını həyata keçirmək və həvəsləndirmək, onların müəssərliyinə və istifadəsinə kömək etmək, habelə standartların və əsas istiqamətlərin işləyib hazırlanması zamanı universal dizayn ideyasını irəli sürmək;
g) habelə ilk növbədə bahalı olmayan texnologiyalara diqqət yetirməklə, əlillər üçün uyğun olan informasiya kommunikasiya texnologiyaları, sürətli hərəkəti asanlaşdırıcı vasitələr, qurğular və köməkçi texnologiyalar da daxil olmaqla, yeni texnologiyalarla bağlı tədqiqat və konstruktor işləri aparmaq və ya buna həvəsləndirmək, müəssərliyinə və istifadəsinə kömək göstərmək;

[\[20\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 4-cü maddənin 1-ci hissəsinin "h)" bəndindən "sürətli" sözü çıxarılıns və həmin bənddə "əlillərə" sözü "əlilliyi olan şəxslərə" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[21\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 4-cü maddənin 1-ci hissəsinin "i)" bəndində "əlillərlə" sözü "əlilliyi olan şəxslərlə" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[22\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 4-cü maddənin 3-cü hissədə "əlillərə" sözü "əlilliyi olan şəxslərə" sözləri ilə, "əlil" sözü "əlilliyi olan" sözləri ilə, "əlillərlə sıx məsləhətləşir və onları təmsil edən təşkilatlar vasitəsilə onları fəal" sözləri "əlilliyi olan şəxslərlə məsləhətləşmələr aparır və onları təmsil edən təşkilatlar vasitəsilə onları bu işə fəal şəkildə" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[23\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 5-ci maddənin 2-ci hissədə "əlillik əlaməti üzrə" sözləri "əlilliyin müəyyən edilməsi ilə bağlı" sözləri ilə, "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[24\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 5-ci maddənin 4-cü hissədə "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri əvəz edilmişdir.

- [25] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247**) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 6-cı maddənin adında "Əlil" sözü "Əlilliyi olan" sözləri ilə əvəz edilmişdir.
- [26] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247**) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 6-cı maddənin 1-ci hissədə "əlil" sözü "əlilliyi olan" sözləri ilə əvəz edilmişdir.
- [27] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247**) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 7-ci maddənin adında və 2-ci hissədə "Əlil" sözü "Əlilliyi olan" sözləri əvəz edilmişdir.
- [28] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247**) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 7-ci maddənin 1-ci və 3-cü hissələrdə "əlil" sözü "əlilliyi olan" sözləri ilə əvəz edilmişdir.
- [29] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247**) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 8-ci maddənin adında "Maarifləndirici-tərbiyəvi iş" sözləri "maarifləndirmə" sözü ilə əvəz edilmişdir.
- [30] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247**) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 8-ci maddənin 1-ci hissənin "a)" və "c)" bəndlərində "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə əvəz edilmişdir.
- [31] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247**) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 8-ci maddənin 1-ci hissənin "b)" bəndində "əlillərə" sözü "əlilliyi olan şəxslərə" sözləri ilə əvəz edilmişdir.
- [32] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247**) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 8-ci maddənin 2-ci hissənin "i)", "iii)" və "b)" bəndlərində "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə əvəz edilmişdir.
- [33] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247**) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 8-ci maddənin 2-ci hissənin "ii)" bəndində "əlillər" sözü "əlilliyi olan şəxslər" sözləri ilə əvəz edilmişdir.
- [34] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247**) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 8-ci maddənin 2-ci hissənin "c)" bəndində "əlilləri" sözü "əlilliyi olan şəxsləri" sözləri ilə əvəz edilmişdir.
- [35] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247**) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 8-ci maddənin 2-ci hissənin "d)" bəndində "əlillərə" sözü "əlilliyi olan şəxslərə" sözləri ilə, "tərbiyəvi-tanışlıq" sözləri "maarifləndirmə" sözü ilə əvəz edilmişdir.
- [36] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247**) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 9-cu maddənin adında "İstifadə imkanları" sözləri "Müəssərlik" sözü ilə əvəz edilmişdir.
- [37] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247**) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 9-cu maddənin 1-ci hissəsinin birinci cümləsində "Əlillərə" sözü "Əlilliyi olan şəxslərə" sözləri ilə, "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə əvəz edilmişdir və ikinci cümləsində "Bu imkanlardan istifadəyə" sözləri "Müəssərliyə" sözü ilə əvəz edilmişdir.
- [38] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247**) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 9-cu maddənin 2-ci hissənin "b)", "c)", "f)" və "g)" bəndlərində "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə əvəz edilmişdir.
- [39] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247**) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 9-cu maddənin 2-ci hissənin "e)" bəndində "obyektləri onlardan istifadə edilməsi imkanını" sözləri "müəssərliyi" sözü ilə, "lal-kar tərcüməçilərinin" sözləri "surdo tərcüməçilərin" sözləri ilə əvəz edilmişdir.
- [40] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247**) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 10-cu maddədə, 14-cü maddənin 1-ci hissəsinin birinci abzasında və 2-ci hissəsində, 15-ci maddənin 2-ci hissəsində "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə əvəz edilmişdir.
- [41] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (**Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247**) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 11-ci

maddənin adı yeni redaksiyada verilmişdir.

əvvəlki redaksiyada deyilirdi:

Risk vəziyyətləri və fəvqəladə humanitar vəziyyətlər

[42] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 11-ci maddənin mətnində "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[43] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 12-ci maddənin 1-ci hissədə "əlilin" sözü "əlilliyi olan şəxsin" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[44] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 12-ci maddənin 2-ci, 3-cü və 5-ci (hər iki halda) hissələrdə "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[45] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 13-cü maddənin 1-ci hissədə "əlillərə" sözü "əlilliyi olan şəxslərə" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[46] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 13-cü maddənin 2-ci hissədə "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[47] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 16-cı maddənin 1-ci hissədə və 4-cü hissənin birinci cümləsində "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[48] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 16-cı maddənin 2-ci hissənin birinci cümləsində (hər iki halda), 3-cü və 5-ci hissələrdə "əlillərə" sözü "əlilliyi olan şəxslərə" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[49] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 16-cı maddənin 4-cü hissəsinin birinci cümləsində "koqnitiv" sözü "əqli" sözü ilə əvəz edilmişdir.

[50] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 17-ci maddənin adında "bütövlüyün" sözü "toxunulmazlığın" sözü ilə əvəz edilmişdir.

[51] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 17-ci maddənin mətnində "əlil" sözü "əlilliyi olan şəxs" sözü ilə, "bütövlüyünə" sözü "toxunulmazlığına" sözü ilə əvəz edilmişdir.

[52] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 18-ci maddənin 1-ci hissədə "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə, "əlillər" sözü "əlilliyi olan şəxslər" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[53] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 18-ci maddənin 2-ci hissədə "əlil" sözü "əlilliyi olan" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[54] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 19-cu maddənin 1-ci hissənin birinci abzasında "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə, "variantı" sözü "imkanı" sözü ilə əvəz edilmişdir.

[55] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 19-cu maddənin 1-ci hissənin "a)" bəndində "əlillər" sözü "əlilliyi olan şəxslər" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[56] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 19-cu maddənin 1-ci hissənin 1-ci hissənin "b)" bəndində "əlillər" sözü "əlilliyi olan şəxslər" sözləri ilə, "yerli icmaddən" sözləri "cəmiyyətdən" sözü ilə əvəz edilmişdir və həmin bənddən "yerli icmanın bazasında" sözləri çıxarılmışdır.

[57] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 19-cu maddənin 1-ci hissənin "c)" bəndində "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[58] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 20-ci maddənin adında "etmək imkanı" sözləri "etmə" sözü ilə əvəz edilmişdir.

[59] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 20-ci maddənin birinci hissənin birinci abzasında və həmin hissənin "a)", "b)" və "d)" bəndlərində "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[60] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 20-ci maddənin birinci hissənin "c)" bəndi yeni redaksiyada verilmişdir.

əvvəlki redaksiyada deyilirdi:

e) əlillərə və onlarla işləyən kadrlara hərəkət vərdişlərinin öyrədilməsi;

[61] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 21-ci maddənin adı yeni redaksiyada verilmişdir.

əvvəlki redaksiyada deyilirdi:

Fikir və əqidələrin sərbəst ifadə olunması və informasiyadan istifadə imkanları

[62] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 21-ci maddənin birinci hissənin birinci abzasında "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə, "etiqadlarını" sözü "əqidələrini" sözü ilə əvəz edilmişdir.

[63] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 21-ci maddənin birinci hissənin "a)" bəndində "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[64] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 21-ci maddənin birinci hissənin "b)" bəndində "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə, "jest dillərinin" sözləri "işarət dillərinin" sözləri ilə, "mümkün üsullarının" sözləri "müvəssər" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[65] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 21-ci maddənin birinci hissənin "c)" bəndində "əlillər üçün məqbul və yararlı" sözləri "əlilliyi olan şəxslər üçün müvəssər və münasib" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[66] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 21-ci maddənin birinci hissənin "d)" bəndində "əlillər üçün yararlı" sözləri "əlilliyi olan şəxslər üçün müvəssər" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[67] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 21-ci maddənin birinci hissənin "e)" bəndində "jest" sözü "işarət" sözü ilə əvəz edilmişdir.

[68] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 22-ci maddənin 1-ci hissənin birinci cümləsində "əlil" sözü "əlilliyi olan şəxs" sözləri ilə, "qəsd olunmasına" sözləri "müdaxiləyə" sözü ilə, ikinci cümləsində "Əlillər" sözü "Əlilliyi olan şəxslər" sözləri ilə, "qəsd" sözü "müdaxilə" sözü ilə əvəz edilmişdir.

[69] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 22-ci maddənin 2-ci hissədə "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[70] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 23-cü maddənin 1-ci hissədə "əlillərə" sözü "əlilliyi olan şəxslərə" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[71] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 23-cü maddənin 1-ci hissənin "a)" və "b)" bəndlərində, 2-ci hissənin birinci və ikinci cümlələrində "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[72] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 23-cü maddənin 1-ci hissənin "c)" bəndində "əlil" sözü "əlilliyi olan" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[73] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 23-cü maddənin 3-cü hissəsinin birinci cümləsində "əlil" sözü "əlilliyi olan" sözləri ilə, ikinci cümləsində hər iki halda "əlil" sözü "əlilliyi olan" sözləri ilə, "baxmaqdan yayınmağa" sözləri "qarşı laqeydlik" sözləri ilə, "lap əvvəldən" sözləri "erkən" sözü ilə əvəz edilmişdir.

[\[74\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 23-cü maddənin 4-cü hissəsinin birinci cümləsində "əlil" sözü "əlilliyi olan" sözləri ilə, ikinci cümləsində "əlil" sözü "əlilliyi olan şəxs" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[75\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 23-cü maddənin 5-ci hissədə "əlil" sözü "əlilliyi olan" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[76\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 24-cü maddənin 1-ci hissənin birinci cümləsində "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə, ikinci cümləsində "əlilin" sözü "əlilliyi olan şəxsin" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[77\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 24-cü maddənin 1-ci hissənin "b)" bəndində və 5-ci hissədə "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[78\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 24-cü maddənin 1-ci hissənin "c)" bəndində "əlillərə" sözü "əlilliyi olan şəxslərə" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[79\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 24-cü maddənin 2-ci hissənin "a)", "b)" və "d)" bəndlərində "əlillər" sözü "əlilliyi olan şəxslər" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[80\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 24-cü maddənin 2-ci hissənin "e)" bəndi yeni redaksiyada verilmişdir.

əvvəlki redaksiyada deyilirdi:
e) biliklərin mənimsənilməsinə tam şərait yaratmaq məqsədilə biliklərin və sosial inkişafın mənimsənilməsinə maksimum kömək edən şəraitdə səmərəli tədbirlər görülməsini təmin etsinlər.

[\[81\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 24-cü maddənin 3-cü hissənin birinci cümləsində "əlillərə" sözü "əlilliyi olan şəxslərə" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[82\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 24-cü maddənin 3-cü hissənin "b)" bəndində "jest" sözü "işarət" sözü ilə, "karların" sözü "eşitmə qabiliyyəti tam məhdud şəxslərin" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[83\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 24-cü maddənin 3-cü hissənin "c)" bəndi yeni redaksiyada verilmişdir.

əvvəlki redaksiyada deyilirdi:
e) kor, kar və kar-kor olan əlillərin, o cümlədən əlil uşaqların təhsilinin onlar üçün uyğun gələn dil və metodlarla həyata keçirilməsini təmin edirlər.

[\[84\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 24-cü maddənin 4-cü hissənin birinci cümləsində "jest" sözü "işarət" sözü ilə, "əlil" sözü "əlilliyi olan" sözləri ilə, ikinci cümləsində "tədris, əlillik problemi baxımından təhsil prosesini əhatə edərək, əlillərə yardımın göstərilməsi istiqamətində gücləndirici alternativ metodlardan," sözləri "təlim, əlilliyi olan şəxslərə dəstək göstərilməsi istiqamətində əlilliklə bağlı məlumatlılığı və ünsiyyətin müvafiq gücləndirici və alternativ metod," sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[85\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 24-cü maddənin 5-ci hissənin birinci cümləsində "birlikdə" sözü "bərabər səviyyədə" sözləri ilə, ikinci cümləsində "əlillərə lazımı vəsaitlərin təqdim olunması qayğısına da qalırlar" sözləri "əlilliyi olan şəxslər üçün ağılabatan uyğunlaşmanı təmin edirlər." sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[86\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 25-ci maddənin birinci hissənin birinci və ikinci cümlələrində "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[87\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 25-ci maddənin birinci hissənin "a)", "b)" bəndlərində və "e)" bəndinin birinci cümləsində "əlillərə" sözləri "əlilliyi olan şəxslərə" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[88\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 25-ci

maddənin birinci hissənin "d)" bəndində "əlillərə" sözləri "əlilliyi olan şəxslərə" sözləri ilə, "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[89\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 26-cı maddənin 1-ci hissənin birinci cümləsində "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə, "əlillərə" sözləri "əlilliyi olan şəxslərə" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[90\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 26-cı maddənin 1-ci hissənin "b)" bəndində "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[91\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 26-cı maddənin 3-cü hissədə "əlillər" sözü "əlilliyi olan şəxslər" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[92\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 27-ci maddənin 1-ci hissənin birinci cümləsində "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə, "əlillər" sözü "əlilliyi olan şəxslər" sözləri ilə, "əlilin" sözü "əlilliyi olan şəxsin" sözləri ilə, "əməyi ilə" sözləri "işlə" sözü ilə, ikinci cümləsində "həmçinin əmək fəaliyyəti zamanı istehsalat zədəsi almış əlillər də daxil olmaqla, zəruri tədbirlərin, o cümlədən qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş qaydada, tədbirlərin görülməsi vasitəsilə əmək hüququnun həyata keçirilməsini aşağıda göstərilən məqsədlər üçün təmin edir və həvəsləndirirlər" sözləri "qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş qaydada müvafiq addımları ataraq, istehsalat zədəsi almış şəxslərin hüququ da daxil olmaqla, əmək hüququnun həyata keçirilməsini təmin və təşviq edirlər, bu məqsədlə onlar" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[93\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 27-ci maddənin 1-ci hissənin "b)" bəndində "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə, "sataşma" sözü "qışnama" sözü ilə əvəz edilmişdir.

[\[94\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 27-ci maddənin 1-ci hissənin "c)", "e)", "g)" və "h)" bəndlərində "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[95\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 27-ci maddənin 1-ci hissənin "d)" bəndində "əlillərə" sözü "əlilliyi olan şəxslərə" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[96\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 27-ci maddənin 1-ci hissənin "i)" bəndi yeni redaksiyada verilmişdir.

əvvəlki redaksiyada deyilirdi:

İ) əlillərin iş yerində səmərəli vasitələrlə təmin edilməsi;

[\[97\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 27-ci maddənin 1-ci hissənin "j)" və "k)" bəndlərində "əlillər" sözü "əlilliyi olan şəxslər" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[98\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 27-ci maddənin 2-ci hissədə "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[99\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 28-ci maddənin 1-ci hissədə, 2-ci hissənin birinci abzasında, "a)", "b)", "d)" və "e)" bəndlərində "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[100\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 28-ci maddənin 1-ci hissənin "c)" bəndində "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə, "əlillikdə" sözü "əlilliyin müəyyən edilməsi ilə" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[101\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 29-cu maddənin birinci hissənin 1-ci abzasında və həmin hissənin "a)" bəndində "əlillərə" sözü "əlilliyi olan şəxslərə" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[102\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 29-cu maddənin 1-ci hissənin "ii)" (birinci halda), "iii)" və "b)" bəndlərində "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[\[103\]](#) [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli](#) Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 29-cu maddənin 1-ci hissənin "ii)" bəndində (ikinci halda) "əlilləri" sözü "əlilliyi olan şəxsləri" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[104] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 30-cu maddənin 1-ci hissənin birinci abzasında "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə, "əlillər" sözü "əlilliyi olan şəxslər" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[105] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 30-cu maddənin 1-ci hissənin "a)" və "b)" bəndlərində "münasib" sözü "müəssər" sözü ilə əvəz edilmişdir.

[106] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 30-cu maddənin 2-ci hissədə "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə, "əlillərə" sözü "əlilliyi olan şəxslərə" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[107] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 30-cu maddənin 3-cü hissədə "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[108] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 30-cu maddənin 4-cü hissədə "Əlillərin, jest dilləri və karların" sözləri "Əlilliyi olan şəxslərin, işarət dilləri və eşitmə qabiliyyəti tam məhdud olan şəxslərin" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[109] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 30-cu maddənin 5-ci hissənin birinci abzasında "Əlillərə" sözü "Əlilliyi olan şəxslərə" sözləri ilə, "a)", "c)" və "e)" bəndlərində "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[110] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 30-cu maddənin 5-ci hissənin "b)" bəndində "əlillərə xüsusilə əlillər üçün" sözləri "əlilliyi olan şəxslərə xüsusilə onlar üçün" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[111] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 30-cu maddənin 5-ci hissənin "d)" bəndində "əlil" sözü "əlilliyi olan" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[112] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 31-ci maddənin 1-ci hissəsinin "a)" bəndində və 2-ci hissədə "əlillərin" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə əvəz edilmişdir..

[113] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 31-ci maddənin 3-cü hissədə "əlillər" sözü "əlilliyi olan şəxslər" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[114] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 32-ci maddənin 1-ci hissəsində "əlil" sözü "əlilliyi olan şəxslərin" sözləri ilə, həmin hissənin "a)" bəndində "əlilləri əhatə etməsinin və onlar üçün müəssər olmasının" sözləri "əlilliyi olan şəxslərə inklüzivliyinin və müəssərliyinin" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[115] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 33-cü maddənin 3-cü hissəsində "əlillər" sözü "əlilliyi olan şəxslər" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

[116] [11 oktyabr 2022-ci il tarixli 608-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu \(Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi internet saytı, 12 noyabr 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 13 noyabr 2022-ci il, 247\)](#) ilə "Əlillərin hüquqları haqqında" Konvensiyasının 34-cü maddənin 4-cü hissəsində "əlil" sözü "əlilliyi olan" sözləri ilə əvəz edilmişdir.